

- שבוע 117 3
- 3 ..... שלח שליח לגנוז בתבי הקודש וזרקו לאשפה האם צריך לשרות להוציא מן האשפה
- 4 ..... מודה בקנם אם מועיל תפיסה לתפוס הקנם
- 5 ..... מודה בקנם בבית דין זה וכאן עדים בבית דין אחר אם חייב או פטור
- 6 ..... אם ראה אלעזר רק חלק משחיטת הפרה מה דינה
- 7 ..... ראובן חשב שמעה והזכיר מטר בקיץ בברכת השנים וחזר לברכת השנים ואחר שהתחיל נזכר שלא מעה
- 8 ..... האם חשיב היסח מברכות שלאחר מכן
- 9 ..... האם מותר לטייל במיח נבם אותה האמה על אמה שמניחין זכר לחורבן
- 10 ..... דייר שבא לדור בדירת שכירות שכבר דר בה אדם שעשה כבר עירוב חצרות האם מחוייב הדייר השני ליתן
- 11 ..... שוב עירוב חצרות
- 12 ..... האם שייך להוסיף בברכת המינים נוסח קבוע שישמיד הקב"ה והוא כלבתא
- 13 ..... האם יש לחנך את הקטן לומר חצי ברכה כשעדיין אינו יודע לומר ברכה שלמה
- 14 ..... הערות על הסדר 117
- 15 ..... האם מותר לקחת לביתו כלי שמלאכתו להיות שלא ישתמש בו במהלך השבת
- 16 ..... האם לוקין על המתבלות בעבודה זרה
- 17 ..... הערה בדברי הצפנת פענח לענין גילוח גבות עינים וזמן
- 18 ..... משומד המגרל ציצית ראשו מאחוריו בדרך אשה כמנהג המשומדים וכימי אבלו רצה לשוב בתשובה ולגלח
- 19 ..... ציצית ראשו האם שרי
- 20 ..... אם מותר להשתמש בכחן לצורך מצוה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

השלמה לנידון על אכילה מי שהכיר על חנוכה ולא הכיר בתפילה 28

לקבלת גליון שכיחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

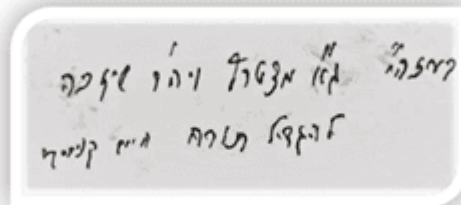
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שכיחא בכפוף לתקנון (בקו שכיחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן וצוקללה"ה
ויברלחט"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"מ שמרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ
קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים
לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או
פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה,
ותבוא עליו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל
לתקן הדברים להבא, ושגיאות מי יבין.

שלח שלית לגנוז כתבי הקודש וזרקו לאשפה האם צריך לטרוח לחוציאו מן האשפה

מבו'

בשו"ע או"ח סי' שלד סי"ב דכתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה והוא חיובא ולא היתר להציל בשבת כדמבואר שם במשנ"ב סקל"ג, ומבואר עוד במשנ"ב שם דדין גניזה תליא בדין הצלה דהיינו דמחוייבין לגנוזן וממילא יש חיוב להצילן.

ויעוי' במשנ"ב סי' כא סק"ז שכתב דדברי מצוה שאין מזרקין אותן היינו בידים אבל מתוך שלא גנוז נזרקו ממילא אין לחוש לזה ע"כ, ומבואר מדבריו דדוקא בדברי מצוה בדיעבד אם נזרקו אין לחוש ומשמע דאם כתבי הקודש נזרקו לאשפה לאו שפיר עביד (וכ"א בגמ' בכל כתבי דגרמא דאיבוד כתבי הקודש מותר מדאורייתא ומבו' מן הסוגיא שם דאסור מדרבנן וכן מפורש באחרונים), ולפי המבואר כנ"ל מסי' שלד צריך להצילן.

ובגנזי הקדש פי"ב ס"ג הביא ששאל את הגרנ"ק מה הדין כשרואה ד"ת רבים הפזורים ברחוב ואמר שקשה לענות ע"ז (ובפי"ד ס"ו הביא שם בשם הגרנ"ק שהסתפק אם צריך להרים מן הרצפה עיתון שיש בו ד"ת).

ובשם הגריש"א הובא בפי"ב שם שהשיב שמאחר שאינם באשפה אלא ברחוב ומאחר שרבים הם וקשה לאוספם יש להקל עכ"ד בקיצור וכתב לבאר בדעתו שהוא כעת לעשות לה' הפרו תורתך, ויש להוסיף דבאמת אין לדבר סוף דאכן אם יאסוף ד"ת מהרחובות לפעמים לא יוכל לעשות דבר מלבד זה, ודמי קצת למעין מה דאי' בסנהדרין ס ע"א השומע אזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שאם אי אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעים, ואע"ג דשם הוא צער ולא תיקון מ"מ גם אחר שיגביה אחרים ישליכו ד"ת אחרים והו"ל כעין מצוה שלא לומר שלא נשמע ואינו מתקבל אע"ג דגם לזה לא דמי כיון שאולי יכול להציל בידים הצלה פורתא מ"מ עת לעשות לה' וכנ"ל, ומ"מ גם הוא לא הקיל במושלכין באשפה כמפו' בדבריו וגם לא בא להפקיע חיוב הצלת ד"ת בזמנינו אלא דבאופן כזה שמושלך הרבה הוא נפרץ מאוד וקשה לתקן הדבר וגם לא הקיל אלא בכמות גדולה.

עכ"פ לכאורה יוצא שאין היתר להשאירו באשפה, אלא אם כן נימא דיש כאן

כבוד הבריות בכניסה לפח הטמון וגרמא הוא דרבנן בשוא"ת (עי' ברכות יט ע"ב) ועי' בא"א להרב מבוטשאטש מה שחידש לענין תפילין בשוא"ת במקום כבוד הבריות (וכלפי הזורק עצמו הוא דאורייתא רק דיש להסתפק אם בדאורייתא עבר בשוגג ויכול לתקן בקום ועשה אם חשיב שעובר האיסור בשוא"ת בתר השתא או דחשיב שעבר בקום ועשה דבתר מעיקרא אזלי').

מודה בקנס אם מועיל תפיסה לתפוס הקנס

הפטור דקם ליה בדרכה מיניה מבואר [צ"ק ע ע"ז] דמהני תפיסה וכן לגבי קנס במקום שאין סמוכין קי"ל [צ"ק ד"ק טו ע"ז וצ"ח ד"ק] דמהני תפיסה וכ"ה בשו"ע [ח"מ סי' א ס"ה], וכאן הנידון על מודה בקנס אם מהני אח"כ תפיסה [ועיקר הנידון כאן הוא לגבי מודה בקנס צומנס וצפוסקים דנו גם צומנינו מה שילוי' להלן].

ולכאור' היה מקום לדמות מודה בקנס למקום שאין ב"ד מומחין דהרי בקנס המחייבין הם הב"ד וכדאשכחן דאם העידו על אדם שחייב קנס בלא שנתחייב בב"ד והוזמו משלמין כדין עדים זוממין כדאי' בב"ק עד ע"א עי"ש היכי משכחת לה מקרה כזה, וא"כ היה מקום לומר דכי היכי דמהני תפיסה בלא ב"ד כלל ה"נ מהני תפיסה אחר שהודה בפני ב"ד.

ומאידך גיסא יש לדחות דמה למקום שאין ב"ד שאם יבואו לשם מומחין ויעידו בפניהם יתחייב בקנס משא"כ מודה בקנס דקי"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, א"כ אחר הודאה בב"ד אין מקום לקנס כלל ולא שייך לדין תפיסה בקנסות בזמנינו.

ומאידך גיסא יש מקום לטעון דהרי למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב ליכא למטען הכי א"כ אולי מדידיה נשמע לדידן דכמו דלדידיה ליכא בהודאת עצמו משמעות לענין ביטול תפיסה ה"ה לדידן אמנם מהני לפטור תביעה בב"ד אבל לא תפיסה דלא תליא בסמוכין.

ומאידך גיסא יש מקום לומר דזה גופא תליא בפלוגתא, וכמו כן יש לומר דתליא בנידון אם הודה בב"ד זה ובאו עדים בב"ד אחר דאם נימא דבכה"ג לכו"ע חייב א"כ ליכא פירכא לכו"ע ודנתי בזה בנפרד שהוא מחלוקת הקצה"ח והנתה"מ בסי' שנ [צמשו' ד"ה מודה בקנס צנית דין זה ואלו עדים וכו'], ולכאורה הסוברים דאפשר להעיד בב"ד אחר א"כ מודה בקנס פטור הוא דין מיוחד לענין אותו ב"ד אבל לא בנזק עצמו לענין לעלמא [אלא"כ נימא דכל עוד שלא הגיעו עדים לז"ד אחר הם כפופים לז"ד שהלכו לשם] משא"כ להסוברים שא"א להעיד בב"ד אחר א"כ אין שייך לחזור למצב החיוב אחר שכבר הודה בקנס וא"כ לשיטתם [שהיא פשוט הגמ' צ"ק ודעת המרומת הכרי והנמה"מ] דינא הוא

לענין

שביחא שאלות המצוות בהלכה

דגם תפיסה לא יהני [אל"כ ניימא דהתפיסה שייכא לדיני שמים ולא לדיני אדם כלל וכל דיני עדים הם רק צדיני אדם אבל זה גופא תליא בפלוגתא הראשונים התוס' והמינוך אם יש ללכת ידי שמים בקנס במודה בקנס וצירוש' משמע כהתוס' דא"ל ללכת יד"ש ואכה"מ, אבל י"ל דגם להתוס' שא"ל ללכת יד"ש מ"מ אולי יש איזו הגדרה של חיוצ תפיסה שאינו תליא בצ"ד כלל דכל עדות צ"ד הוא רק לענין כפיית ליצור אבל יחיד מצי עמיד לנפשיה אלא שהוא דחוק טונא], ויל"ע בכ"ז. ולמעשה נחלקו בזה הפוסקים אם מהני תפיסה אחר הודאה בקנס וקודם הודאה ואם תמצוי לומר דלא מהני תפיסה דנו בזה עוד אם מהני הודאה בזמנינו לענין זה, [עי' יש"ש צ"ק פ"א סמ"ד דעות הראשונים בזה והרחצת דברים ועי' עוד צ"י וד"מ יו"ד סי' קסז וש"ך חו"מ סי' א סקט"ז וסמ"ע שם סק"ח ושער"י קונטרס קנס סי' א וש"פ], והש"ך פסק דמהני תפיסה אף אחר הודאה בזמנינו בין באו עדים ובין לא באו עדים, (וצע"ק דהקצה"ח גופיה הביא דברי הראשונים בתפיסה בסי' א' ולכאורה פלוגתתו עם הנתה"מ בסי' שנ תליא בהך פלוגתא דקמאי וצלע"ע בזה).

מודה בקנס בבית דין זה ובאו עדים בבית דין אחר אם חייב או פטור

יש להוכיח מדא"ר יהושע בב"ק עה אין בדבריך כלום שכבר הודית ולפי א' מפ"י הגמ' מיירי שהודה בב"ד ושוב לא יוכלו העדים להוציא עבדו א"כ גם בב"ד אחר א"א ודוחק לחלק בין הודה בפני ב"ד חשוב שבדור להודה בב"ד של ג' מומחין בלבד.

אבל לפום קושטא נחלקו בזה הפוסקים דבקצה"ח סי' שנ הביא מש"כ בתרומת הכרי דלא מהני עדות בב"ד אחר ואילו הוא עצמו חלק ע"ז וכתב דברי עצמו בדעת הב"ח שם, והנתה"מ הביא הך ראייה מדר' יהושע, והאחרונים האריכו הרבה בדברי הקצה"ח שם, ועי' עוד באנצ"ת ערך מודה בקנס שהביאו מ"מ רבים בענין זה ובשאר פרטים השייכים לזה.

לפ"ר

אם ראה אלעזר רק חלק משחיטת הפרה מה דינה

נסתפקת,

בדין זר שוחט ואלעזר רואה (יומא מב ע"א ורש"י ר"פ חוקת ואמנם הוא פלוגתא דאמוראי ויש פלוגתא דרבוותא מה להלכה, עי' טעם ודעת פ"א מהל' פרה הי"א) מה גדר הראיה אם בעינן ראייה ממש או דסגי שהוא במעמד אלעזר (מעין מה דאשכחן דבברכות הראיה א"צ ראייה ממש בברוך שנתן מהא דרב ששת) ואם בעי' לכה"פ ראוי לראות לאפוקי ישן דלא, ואם בעינן ראייה בשעת שחיטה ממש, ואם בעינן ראייה בשעת כל השחיטה, ואת"ל דבעינן א"כ מה הדין בשחט כולה ראה רוב שחיטה ולא ראה מיעוט אחרון להמחמירים במיעוט אחרון בדיני שחיטה ולא בדיני כה"ג ביוה"כ. ומצאתי בטעם ודעת שם שהביא דברי הספרי זוטא עה"פ והפילו השופט והכהו שיהיו עיניו בו ולמד מזה דאולי גם כאן אין הכונה ראייה ממש ולפי צד זה אפשר ג"כ שא"צ יסתכל בכל רגע ממש, ועי"ש עוד מה שדן מה ששייך לגדרי דין זה.

ויש לציין עוד ללשון נתינת עין בכוס של ברכה והרחבתי בדין זה בתשו' על גילוי משקין.

ובדעת נוטה [ר"פ חוקת] נשאל הגר"ח"ק מה טעם בעי' שיהא אלעזר רואה דהרי אין כאן דין גדול עומד על גבו, וכתב כדי שיהא ניכר שנעשה על פיו והוא הממונה על זה (ועי' מה שציינו שם בהערה לדברי החזקוני), ולא נחית להדיא אם ההגדרה הנצרכת היא השגחהלחוד או ראייה בפועל.

ובשו"ת מהרי"א אסאד ח"א יו"ד סי' נז לפי מה שביאר שם יוצא שהוא ראייה מדין עדות.

ובמגיד מישרים להב"י ובאוצרות רמח"ל כ' דהראיה היא ע"פ סוד.

ראובן חשב שטעה וחזכיר מטר בקיץ בברכת השנים וחזר לברכת השנים ואחר שהתחיל נזכר שלא טעה האם חשיב היסח מברכות שלאחר מבן

הנה

במשנ"ב סי' קד סקי"ז וסקי"ט הביא פלוגתת הפוסקים לגבי שהיה באמצע ברכה (וכן לגבי הפסק בדיבור באמצע ברכה עי' בבה"ל סי' קד ס"ו ד"ה דינו), אם חשיב שהיה, ויש לדון להסוברים דשייך שהיה בברכה בפני עצמה (והוא דעת הפמ"ג המובא בבה"ל סי' קד ס"ה דשייך שהיה באמצע ברכה אפי' בשתיקה בעלמא, אבל מחמיר בזה רק בשהיה הרבה שהיא פחותה משהיה כדי לגמור את כולה כמ"ש במשנ"ב סקי"ז, ומשמע שנקט כן בדעת השו"ע, אולם בסקי"ט משמע דבדעת השו"ע אפילו בשתיקה קטנה ממה דכ' שהמגן גיבורים חולק על השו"ע אבל לק"מ דהמגן גיבורים מצריך שהיה לגמור כולה והשו"ע מצריך פחות מזה, וכן בבה"ל שם במש"כ על כן בשוהה קצת חוזר לתחילת ברכה וכו' צריך לדחוק דהיינו קצת ביחס לגמירת כולה), אם שייך גם היסח"ד בברכה בפני עצמה.

ולכאורה יש להביא ראיה ברורה מלשון השו"ע בסי' קיט ס"ד דש"ץ ששכח ענינו בתענית ואמר רפאנו אסור לו לחזור ואם חזר הו"ל ברכה לבטלה מצד שאמר שוב ברכת רפאנו (כן מבואר במשנ"ב שם עפ"ד הפוסקים), ולכאורה בשלמא ניחא שאסור לחזור אבל מה דאם חזר הו"ל ברכה לבטלה יש לדקדק דלמה לא נימא דכיון שחזר מרפאנו לענינו הסיח דעתו מרפאנו, וממילא מה שמברך שוב הוא כדין דהפסיד רפאנו (ויעוי' בבה"ל שם ד"ה ואם חזר מה שדן בדעת עוד פוסקים ומוכחא שם דלא היה לו צד כזה שאם חזר הו"ל היסח הדעת מרפאנו לענין להתחייב שוב אלא לכל היותר שדין ענינו שאני עי"ש), וחזי' מזה דלא שייך לומר היסח"ד בכה"ג.

ובאמת לכשתמצי לומר דאין כאן ממין הטענה לומר שיש כאן היסח"ד, דהרי ממ"נ אם מצד רפאנו גופא הרי כבר סיים וכבר בירך לגמרי רפאנו וסיים, ואם מצד כלל התפילה הרי לא הסיח דעתו מכלל התפילה (אלא דאכתי יש לדון בלא סיים ברכה והסיח דעתו ובא להתחיל מה דינו להמחמירים בשהיה).

ויש לציין עוד מש"כ המשנ"ב בסקי"ט דהחיי"א כלל כה סי"א כתב דבאופן השו"ע הנ"ל אין מעכב בדיעבד אם לא חזר לתחילת הברכה, ומ"מ אפשר דהוא אחר צירוף דעת המקילים (עי' בבה"ל בסעי' ה' וסעי' ו).

ומצינו בכמה סוגיות בדין שינה סדר הברכות (עי' ברכות לד ע"א וסי' קיט ס"ג ועוד), דהיכא דמעכב הסדר צריך להמשיך מהיכן שחזר ואילך, והי' מקום לדייק דדוקא התם שחזר מצד שהיה מחוייב לחזור הא לאו הכי לא ביטל ברכותיו במה

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

שחזר, אבל אי משם אין ראייה לניד"ד דיש לומר דס"ד דמהני ברכה שלא כסדר קמ"ל דלא מהני אבל לא לדיוקי דאם הסיח דעתו לא חשיב היסח הדעת ובפרט דלפי הצד דאין מעכב הסדר א"כ באמת לא הסיח דעתו כשהשלים הברכה שחיסר מקודם לכן.

ולפ"ז שכח ותן טל ומטר וחזר לברך עלינו מבטל חזרתו וימשיך מהיכן שנזכר עד שמע קולינו ושם יאמר, דהרי ברכות שאמר בינתיים ברכות לבטלה, ובשע"ת ס"ס קיז בשם הברכ"י שם סק"ט נזכר שאם יחזור הו"ל ברכות לבטלה, ולכא' משמע מזה דלא עלו כלל ברכות שבירך בשניה דלא חשיב ביטל ברכות הראשונות אבל להאמת יש לדקדק דאם לא אמר שוב בשמע קולינו א"כ לכא' נתבטלו ברכות הראשונות ובזה יש מקום לומר דמודה הברכ"י שיצא בברכות השניות א"כ סו"ס מ"ט קרי ליה הברכ"י ברכות לבטלה, אלא ע"כ דלבטלה לאו דוקא אלא ברכות שאינן צריכות (וברכות הראשונות תליא בפלוגתת הפוסקים אי טעות בתפילה כגון ששכח שאלת מטר חשיבא לבטלה), וממילא יש לדון דאם אמר ברך עלינו בלא מטר בימות הגשמים והמשיך ושוב חזר ובירך ברך עלינו עם אזכרת מטר, הנה השתא אם יחזור להיכן שהמשיך מקודם לכן ויזכיר עכ"פ בשמע קולינו נמצא דברכה שבירך שוב ברך עלינו היתה ברכה לבטלה ואם ימשיך מהיכן שאוחז עכשיו מתקע בשופר א"כ אמנם יאמר ברכה שאינה צריכה (ואע"פ שעכשיו צריכה מ"מ מאחר שבאה לו שלא כדין כולה אינה צריכה), אבל קילא מברכה לבטלה, דהברכ"י מיירי במי שעדיין לא חזר לברך עלינו דבזה אם יאמר מטר בשמע קולינו לא אמר לא ברכה לבטלה ולא ברכה שאינה צריכה משא"כ עכשיו כשכבר אמר, ומאידך גיסא יש מקום לומר בכוונת הברכ"י דכיון דמחוייב לומר בשמע קולינו ממילא חשיב שבודאי יאמר בשמע קולינו וממילא הו"ל ברכה לבטלה אם יחזור לברך עלינו, ולפי צד זה חוזר להיכן שאחז מתחילתו כיון שכל מה שחזר לברך עלינו הי' שלא כדין (אבל ג"ז אינו מוכרח דשמא אם עבר ולא אמר בשמע קולינו נמצא שלא אמר ברכה לבטלה בברך עלינו שאמר בשנית וממילא שמא בניד"ד עכשיו כבר אין מוטל עליו לומר ותן טל ומטר בשמע קולינו כדי שלא יחשיב הברך עלינו לבטלה, אבל הפשטות כהצד הקודם דעיקר מה שחזר לברך עלינו היה באיסור, וכמו מי ששכח יעלה ויבוא וסיים רצה דאם יתחיל מודים נמצא שהתחיל באיסור דמחייב עצמו לברך רצה שוב וה"נ אם לא יאמר בשמע קולינו הוא באיסור אע"פ שירצה להשלים תפילתו אח"כ, וממילא ה"ה אם ירצה לחזור ואח"כ שלא לומר בשמע קולינו איסורא עבד וממילא ה"ה בכל ברכה בפנ"ע עובר איסור, ויל"ע בכ"ז).

ושו"ר בשם הגר"ח"ק (בו"מ ס"ס קיז בשם אישי ישראל פכ"ג הערה קעז) דבהיה צריך להשלים מטר בשמע קולינו וטעה וחזר לברך עלינו וברכות שלאחריה ושוב נזכר שאינו צריך לכאורה יפסיק מהיכן שעומד עכשיו וימשיך היכן שאוחז קודם.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

(מה דלכתחילה אם שכח בשמע קולינו והתחיל רצה חוזר לברך עלינו ולא לשמע קולינו י"ל דכיון דאתיהיבא ליה רשותא למהדר חוזר לברך עלינו משא"כ היכא דלא איתיהיבא ליה רשותא למהדר הו"ל כברכה לבטלה, וביותר הובא בבו"מ שם בשם הגריש"א והגרשז"א שאפי' שכח שוב בברך עלינו אחר שחזר לשם ממשיך משם עד שמע קולינו ויאמר בשמע קולינו ולא ידלג לשמע קולינו ויסמוך על הפעם הראשונה כיון שכבר תקנו שיחזור לברך עלינו, ויתכן לדייק גם מדבריהם דדוקא היכא שתקנו לחזור וחזר לא ידלג אבל לא תקנו שיחזור וחזר כהנידון הנ"ל בדעת הברכ"י ובדברי הגר"ק נמצא שאכן ידלג דלא שייכא שם הטעם שתקנו שיחזור).

ועכ"פ חזי' גם מזה [אס נפרש כן זכוונתם וזוולאי זכוונת הגר"ק] דאין בזה היססה"ד.

האם מותר לטייח בטיח גבם אותה האמה על אמה שמניחין זכר לחורבן

בשו"ע

סי' תקס ס"א ובמשנ"ב שם סק"א מבואר דהאיסור הוא רק בסיד (ועי"ש לענין ציור וכיור) [וה"ה צ"ע משמע דאסור כסיד, עי' זמשנ"ב סק"ב וסק"ג שאלין להלן], אבל בטיח שאינו מוגמר ורגילין לצבוע עליו מותר, דאם הטיט של הטיח מבואר שם דשרי וא"צ למנוע מהאמה על אמה אלא רק הסיד, רק דיש לדון בזמנינו שהטיח שלנו דומה לסיד ואינו הטיט דמיירי ביה השו"ע, ולפעמים אינו ניכר כ"כ, י"ל דהגדר בזה דסגי דאיכא הכירא לאבלות וממילא יש מקום לומר דגם טיח גבס ושפכטל וכיו"ב היינו הך דמ"מ הו"ל דבר שאינו גמור וניכר האבלות, וכמדומה שכן עמא דבר.

ויעוי' במשנ"ב סק"ב שהביא כמה צדדים דיש מיני סיד שאינם בכלל סיד האסור והנה ז"ב דלפי צדדים אלו המקילים פשיטא דלא ס"ד שהטיח שלנו (כגון המכונה טיח גבס שהרגילות שמעבירים צבע מעליו) יחשב סיד לענין זה, אבל גם לפי הצד העיקרי שכל צבע גמור קרוי צבע מ"מ טיח גבס וכיוצא בו שאין רגילות להשאירם בבית חשוב בלא צבע מעליהם י"ל דלא מקרי סיד.

והנה בשו"ע שם כ' שלא יעשה בית מסוייד ומכויר כבנין המלכים ולפ"ז י"ל דטיח גבס שלנו בלא סיד על גביו ודאי אינו כבנין המלכים אבל יעו"ש במשנ"ב שאי"ז פשוט דזהו הביאור בלשון המובא בשו"ע, אבל גם לפי הביאור המובא במשנ"ב יוצא שדבר שאין דרך העולם להשאירו בלא צבע אינו בכלל האיסור, ומה שנטה המשנ"ב בסק"ג להחמיר בשחור משום דיש שצובעין בשחור ומשאירין כך גם בלא זכר לחורבן, משא"כ טיח גבס שמיועד לתיקון צורת הכותל מנקבים וסדקים ואינו רגיל לשמש במקום

דייר שבא לדור בדירת שכירות שנבר דר בה אדם שעשה נבר עירוב חצרות האם מחוייב הדייר השני ליתן שוב עירוב חצרות

הנה

באופן רגיל שבא לדור תחת הדייר הקודם מבואר בשו"ע סי' שעא ס"ד דאמנם אם מת בשבת וירשו אדם שלא עירב שרי כיון שהיה מותר בכניסת שבת (ועי"ש פרטי הדינים בזה), אבל עכ"פ מה דמבואר מזה דאם מת קודם כניסת שבת ונכנס אדם לדור שם קודם כניסת השבת וכ"ש אם מכר או נתן במתנה את הדירה (שבזה אינו עומד תחתיו כמו ביורש) קודם שנכנסה שבת שחייב ליתן השני את העירוב, אבל ה"ה גם בשכירות באופן שאין למשכיר רשות כלל בדירה (שהוא המקרה רגיל בזמנינו) אין מועיל שהמשכיר נתן עירוב כדמבואר בסי' שע ס"ב, וממילא משכיר שנתן עירוב אף אם בשעה שנתן העירוב היה לו רשות בבית מ"מ מאחר שעכשיו אין לו רשות בבית צריך השוכר ליתן עירוב וכ"ש אם מי שנתן את העירוב מתחילה היה שוכר בלבד (שמן הסתם זהו המקרה ששאלת עליו).

אלא דמה שיש להסתפק האם שייך לעשות תנאי מתחילה כשמקנה העירוב לכל בני החצר אם יכול לומר שבכוונתו להקנות גם לאלו שיבואו בעתיד לדור בחצר זו, ויש לדון אם שייכא לדיני ברירה בדרבנן.

ובשו"ע סי' שסח ס"ב נתוספו עליהם דיורין צריך להודיעם אם יש להם צד חובה בזה אבל לזכות בודאי צריך [כן מוכח רש"י עירובין פ ע"ג דקאמר דע"פ כהיכא שאין להם (לדיורין שנתוספו) כל חובה צעירוב (כך משמע דמייירי שם, ועי' בגמ' שם פא ע"ב באיזה אופן מעמידים המשנה, אבל לכה"פ רש"י מייירי באופן שאין צד חובה, ועי' עוד בבה"ל בזה), שאם מערז משלו מוכה כללד ואם מערז משלהן מערז ומודיע, וחזי' דכלל גוני צריך לזכות, ועיקרי דצרי רש"י הוצאו צצה"ל ריש סי' שסח ד"ה ואם], ולא נזכר שיזכה מתחילה לכל מי שיבוא ובזה יפתור גם האופנים המובאים בסי' שסח.

ואולי באמת לא מהני ואולי הטעם דלא מהני בזה לזכות מראש משום שהדיורין החדשים לא היו בזמן מעשה העירוב ואע"ג דיש להם שותפות בזה מ"מ לא נתנו עירוב בפועל, אבל צ"ע מסוגי' דבעה"ב שהיה שותף לשכניו בעירובין עא ע"א ובסי' שסו סי"א בהג"ה ובסי' שפו ס"ג בהג"ה ונו"כ שם.

אבל כ' החזו"א בסי' צ סקכ"ד דבעינן שיתנו הם הפת אבל אם זיכו להם מגרע גרע כשלא היה מתחילה בחלות עירוב [ומייירי הסם שהיו צריכין שיתוף ואמרו עירוב דיש כאן שותפות אצל לא עשו שיתוף בפועל כיון שמאזנתם הי' בשיתוף ולא צעירוב], ושם בסק"ה נראה שנקט למסקנתו להחמיר בזה ועי' עוד שם בסקכ"ט ותו"ד הזכיר שם דלא שייך לומר דלב בית דין מתנה על הדיורין שיבואו שיהיה להם חלק בעירוב והוא כמו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שכתבתי לעיל לדייק מן הסוגיות ועי"ש מש"כ עוד.

(ויעוי' בחזו"א סקכ"ט שכתב דבכל אחד הביא ככרו יותר מאם היה לכל אחד חלק בככר א' ולכאורה אדרבה אם כל אחד הביא ככרו ודאי מהני כיון דבזה הו"ל השותפות באופן המועיל הנזכר בסקכ"ד, אבל באמת בסקכ"ט משמע דלא מיירי שם שהחסרון היה בזיכוי אלא דמיירי שם שנתנו כל אחד פת שלא לשם עירוב, עיין שם, ולפי זה יש ב' אופנים לפחות שלא יועיל לדעת החזו"א, האחד שיש לכל אחד פת נפרדת והשני שזיכו להם שלא מדעתם, ובב' אופנים הללו לא מהני שותפות [כשלא נעשה לשם עירוב או שהיתה מתחילתה צאופן שאינו מועיל לעירוב אף אם השתנה לאחמ"כ]).

אבל המשנ"ב סובר דמהני עכ"פ באופן שזיכו להם על ידי אחר ולכאו' גם כשאין השותפות בפת אחת (עי' בסי' שסו סקע"ב וסי' שעד סק"ה וסי' שפב ס"א בה"ל ד"ה צריך וכן החזו"א בסקכ"ד ציין דבמשנ"ב מבו' דסבר דמהני).

ולפ"ז גם אם זיכה לשכניו אפי' לשם עירוב אבל קודם שנעשו שכניו ועדיין לא היו בתורת עירוב שלו, בכה"ג נראה שחשש החזו"א ואף לענין נסתם החלון בסי' שעד ס"א וחזר ונפתח קודם שבת וא"כ נתוספו דיורין ואין להם אלא לסמוך על עירוב שניתן לשם עירוב [כמבואר בחזו"א סקכ"ט לענין ניתוספו דיורין] אבל כבר נתבטל ועדיפא מדהכא שאף בשעה שניתן לא היה עירוב כשר לגבי הדיורין שלא מבני החצר בההוא זמן ומ"מ החזו"א חושש בכל גווני שלא היה קודם לכן עירוב המועיל עי' בהנ"ל.

ויעוי' בסי' תקכז ס"ח בהגה לענין עירוב תבשילין דלא מהני מסתמא להניח על מי שמחוץ לתחום אפי' הניח עירוב תחומין ויכול לבוא אא"כ התנה עליו בהדיא, וע"ד זה יש מקום לומר דודאי מסתמא לא מהני להניח על מי שיבוא לדור אחר כך בחצר וזה כבר מוכח בסוגיות דמסתמא לא מהני וגם מפו' בחזו"א דבסתמא ודאי לא מהני.

רק דיש לדון אם מהני תנאי וכו"ל, ואמנם לשי' החזו"א הנ"ל לכאו' נמצא דלא מהני (עכ"פ באופן שאינו מועיל שזה האופן הרגיל וכו"ל), אבל לדעת המשנ"ב [ופשטות המהרי"ל והמג"א שהציא המשנ"ב צריש סי' שעד סק"ה] למה לא ליהני.

ואמנם בסי' תקכז שם מיירי במערב למי שכבר עכשיו הוא בר הכי וגם בשודע למי שמערב משא"כ בניד"ד דתרווייהו לגריעותא אבל לפי חשבון הדברים אכתי צל"ע וכו"ל.

ואין לומר דהחזו"א מודה היכא שנתנו לשם עירוב דמהני דהחזו"א בסקכ"ד הנ"ל להדיא מיירי שנתנו לשם עירוב ולמרות זאת לא מהני וכן מוכח יותר בסקכ"ט הנ"ל.

ושאלתי ואמרו לי שכמדומה שנוהגים לסמוך על תנאי כזה כשאמרו להדיא א"כ לכאורה אתיא כשי' המשנ"ב אבל להחזו"א כיון שהדיורין לא היו בזמן העירוב

האם שייך להוסיף בברכת המינים נוסח קבוע שישמיד הקב"ה החי כלבנתא

הובא

בשם אחד מגדולי ומנהיגי הדור שליט"א דיש לכוון על הנך רשיעי בברכת המינים ושם אמרי' מהרה תעקר ותשבר וכו' ואע"ג דברוריה אמרה בברכות י ע"א יתמו חטאים ולא חוטאים מ"מ כבר הארכתי בכ"מ בביאור דעת ר"מ בגמ' שם (עי' בחידושי על הגמ' שם וכן על המכילתא דרשב"י פ' בשלח ובתשובות בנידון זה ולא אכפול כאן הדברים) ומבואר דיש כמה פעמים שמצינו שמתפללים על החטאים שהם החוטאים בכמה מקומות במקרא כדכתיב בני אם יפתוך חטאים ועוד דוכתי.

ויש להוסיף דע"ז ממש נתקן ברכת המינים על מה שהיו מצערים לישראל שאין צרה גדולה מזו כמ"ש הרמב"ם בביאור תקנה זו. וכל מי שפועל להעביר ישראל מן הדת הוא הוא המשומד דמיירי ביה הרמב"ם לענין ברכת המינים ודיני משומד כלל תליין גם בגדרים אחרים ולא רק בענינים סמליים, כמבואר בפוסקים ביו"ד סי' ב (עי' במעדני השלחן על השו"ע שם שהביא דברי הפוסקים בזה).

הנה מה שיחיד יכול להוסיף בתפילתו זה מפורש בגמ' פ"ק דע"ז ד"ח ומה שהותר אפי' לצורך רבים זה מפורש בשו"ע או"ח סי' קיט.

(ועי' בשו"ע שם פרטי דיני ההוספה לב' הדעות, ולצאת ידי דעת רבינו יונה צריך לומר בקשה לציבור קודם סוף הברכה וכו' המשנ"ב בשם הפמ"ג שנוטה דצריך לומר קודם ברוך אתה ה' ויש להוסיף דצריך לומר סמוך לחתימה מעין חתימה כמ"ש המשנ"ב גופא בכ"מ סי' קיד סקכ"ט וסי' קיז סקט"ו ועוד).

ומוכח במשנ"ב סקי"ב דההיתר להוסיף בברכות הוא גם בציבור דכ' שם שכשחלה מהרי"ל הוסיפו בסלח לנו ואע"ג דלצורך יחיד אין להאריך אבל מהרי"ל שאני דרבים צריכים לו כצורך רבים דמי דמותר להאריך.

ועי' בסי' סח ס"א ובסי' קיב ס"ב ובעוד דוכתי פלוגתת הראשונים וכן המחבר והרמ"א אם מותר להוסיף פיוטים בברכות, אבל בניד"ד הוא מפורש בגמ' להתיר וגם השו"ע מסכים לזה וכנ"ל, הלכך צריך לומר דהוספה של בקשה בברכת בקשה הוא דין אחר (ובתשו' אחרת כתבתי ליישב בזה מה שאע"ג דבזמנינו נהגו שלא להוסיף בפיוטים ברוב הברכות ושלא לחדש נוסחאות חדשות כלל מ"מ לא מצינו שלא נהגו להוסיף בבקשות ביחיד ואדרבה נזכר גם באחרונים להוסיף בקשות, והטעם משום דהוספת בקשה פרטית בברכת בקשה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

היא מדין אחר ובזה ליכא נטל"פ כלל).

אולם למעשה האידנא לא נהגו בד"כ להאריך בנוסחאות חדשות בציבור, ונראה הטעם לזה דסברו שצריך לזה הסכמת הציבור עכ"פ לכתחילה, והאידנא אינו מצוי מי שיכול לתקן תקנה על כלל הציבור דאין כח ב"ד יפה האידנא, ולכן לכתחילה לא יוסיפו זה בציבור בלא תקנת כל גדולי הדור שיסכימו להוסיף נוסח כזה בציבור (ומן הסתם שלא יעשו כן).

ויש לציין דנוסח ארץ ישראל בזמן הקדום בברכת המינים הי' והנוצרים והמינים וכו' ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו, ואפשר דאין כוונת נוסח זה שכך נתקן קודם לכן אלא ס"ל שמינים הוא שם כולל וכמו שכתבו בכ"מ דהטעם שהדביקו חז"ל שם מינים על כמה מיני כפרנים הי' משום שכולל כמה מיני כתות של מינים וכמ"ש בירושלמי לא גלו ישראל עד שנעשו כ"ד כתות של מינים (וכמו שמצינו כמה מיני מינים כגון נוצרים צדוקים ובייתוסים וטובלי שחרין וכותים ומתייונים ואיסיים מכמה מינים ועוד אף שעיקר השם מינות פרש"י דקאי על תלמידי ישו ונזכר שנקרא ע"ש פילוסוף שהי' נקרא כן מ"מ יש במשמעו כולל כמה מיני כופרים כ"כ הקדמונים), ובני א"י שסבלו מהם כמ"ש באגרת רב שרירא דנפיש שמדא בא"י תקנו כנגדם הוספה בתפילה בציבור.

האם יש לחנך את הקטן לומר חצי ברכה כשעדיין אינו יודע לומר ברכה שלמה

בגמ'

סוכה מב ע"א אי' שקטן היודע וכו' אביו מלמדו וכו' וחזינן שלכל אחת מן המצוות שיעור המצוה היא כשיודע לעשות המצוה, ומבואר ברמ"א ע"פ המרדכי [אף שזמננו ע"מנו מוכרח] דגם בציצית צריך שידע להחזיק ב' ציציות וכו' בזמן ק"ש והי' אפשר לפרשו דגם בזה יש לחנך את הקטן אם יידע, אבל פשטות הדברים היא שקודם שיידע לכוון המצוה כתיקונה א"צ לחנכו, ואולי יש מקום לומר טעם בדבר דאדרבה אם יחנכו בחצי מצוה אתי למסרך ולקיים חצי מצוה גם בגדלותו.

אולם באמת בגוף דברי הרמ"א הנ"ל צ"ע האם אין מה לחנכו או שהוא רק פטור, ועוד צ"ב דהרי אפי' גדול בכה"ג לא חשיב פושע אם לא יחזיק הציציות דהרי למצוה נאמר ולא לחובה ואולי מדוחק הדברים צ"ל דבאמת כוונת הרמ"א רק דיש לחנך את הקטן גם על החזקת הציצית ובזה ניחא דבאמת גם במרדכי גופיה אין מקור מוכרח לדין הרמ"א.

אבל גוף הענין דאין לחנך הקטן בחצי מצוה כן מבואר בריטב"א בסוכה ב' דאתי למסרך לגבי לולב פסול לקטן (ודלא כהמקילים שהביא הריטב"א שם) וכן מוכח מהגמ' שם,

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

ובפוסקים מצינו דעות בזה, והכרעת המשנ"ב ג"כ לגבי ציצית להחמיר בזה והרחבתי בדבריו בתשובה לגבי ציצית.

אולם בכל זאת מצינו דלגבי ק"ש אמרי' בסוכה מב ע"א שמלמדו פסוק ראשון של שמע כשכבר יודע לדבר ויש מקום לפרש דאי"ז בתורת ק"ש דלא נזכר שמלמדו לקרות הק"ש ערב ובוקר וכ"ש לפשטות מתני' שקטן פטור מק"ש לגמרי אלא שמלמדו בדרך לימוד או קבלת עומ"ש, ומש"ה ניחא מה שהובא דין זה בהל' ת"ת (בשו"ע יו"ד סי' רמה ס"ה), ואילו בדיני ק"ש באו"ח סי' ע ס"ב אי' ב' הדעות דלקמן.

ולכאורה יהיה תליא בפלוגתת רש"י ותוס' בברכות כ' דלפרש"י שם יהיה צ"ל כנ"ל [ושו"ר כע"ז צפנ"י וזנחלת דוד צרכות שס דלפרש"י דין פסוק ראשון צקטן היודע לדבר הוא מעין מצוות לימוד ולא מצוות ק"ש, וכע"ז צניאור הגר"א סי' ע, ועי' צניאורו סי' לו, ויתכן להוסיף עוד דהא כוונה מעכצא ומאי מהני ציודע לדבר ומ"מ אפשר דהתוס' ס"ל דידוע לדבר כזר שייך בחינוך דאמירה], וכן ברמב"ם פ"א מהל' ת"ת ה"ו מבואר דס"ל שלימוד זה הוא מדין ת"ת, אולם להתוס' שם נראה דהבינו דמיירי כאן בחינוך לחיובי ק"ש.

וא"כ לכאו' להתוס' דשייך לחנך בפסוק אחד בק"ש מיד כשיודע לדבר (ובפשטות היינו אפי' בלא כוונה אבל יהיה זה תלוי בנידון מה הכוונה לדבר דיש שפירשו דאין הכוונה כפשוטו שידוע לדבר אלא יותר מאוחר מהמשמעות הפשוטה והארכת בזה היטב בתשובה אחרת) א"כ סגי לחנך בחלקי ברכה ואפי' אם נימא דס"ל להתוס' דמדאורייתא יוצא בפסוק ראשון הא מדרבנן מחוייב בכל הפרשה ואפי' אם תמצי לומר דמ"מ במלמד לרבים ס"ל דסגי בפסוק ראשון כר' יהודה הנשיא הא מ"מ בלא זה לא סגי בזה ורק שאין דוחה ת"ת דרבים גבי ר"י הנשיא והרי גם החזקת הציצית הנ"ל אינו דוחה מצוות אחרות ומיהו יעוי' ברמ"א בס"ס מו בשם הס"ח וצע"ק.

ואילו להרמב"ם דס"ל שאין זה מצוות חינוך אלא ת"ת אולי סבר דאין חינוך כשאינו יכול לקיים המצוה כתיקונה ועכ"פ באופן שיקיימה באופן שגדול אינו יוצא יד"ח אין בזה מצוות חינוך וכפשטות הגמ' בסוכה שם בדף מב לענין דינים אחרים [אלא אם כן נימא דהטעם שפי' הרמב"ם דין הגמ' צרכות שס לענין ת"ת צלצד הוא מטעם רש"י צרכות שס ולא מטעם דין ולא אין ראייה], ועדיין אין ראייה לומר דאין לחנך הקטן בדברים שבהם לא יצא לכתחילה בלבד.

ואולי יש מקום לומר דבדבר דאמירה החינוך מתחיל מהלימוד של הדברים ולהכי להתוס' סגי בחינוך לק"ש וגם להרמב"ם יש חינוך בפסוק ראשון של ק"ש יותר מהרבה פסוקים שבתורה, ובאמת מצינו כמבו' בסי' רטו ובסי' תפד דבדרך לימוד מותר אפי' להמלמד לומר הברכה בשם וא"כ כ"ש להלומד מותר לומר אפי' חצי ברכה עד שילמד אבל לא בדרך ברכה ממש אלא בדרך שיתלמד עד שידע הברכה, אבל ה"ה בכל מצוה שצורת החינוך היא להתלמד ולא לקיים המצוה בפועל אפשר דג"כ יש לעשות בדרך זה, וצריך לשים לב לגבול בזה שהוא צורת התלמוד ועדיין אינו מקיים המצוה (ויעוי' במנחת אשר

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

עה"ת פ' וירא דעיקר הרעיון לחלק בין דיבור לשאר מילי נזכר שם).

ובמשנ"ב סי' קפז סק"ד כ' דשייך לחנך הקטן בבהמ"ז הקצר ומבואר בדבר שגדול יוצא בו בדיעבד שייך לחנך הקטן ביותר בו אבל בדבר שאין הגדול יוצא כלל משמע שא"א לחנך הקטן, אבל אפשר לחנכו בדרך לימוד וכנ"ל (ובשו"ת ארץ צבי סי' כט כ' דהמחנכים לקטן לברך בורא נפשות אחר הפת אי"ז ברכה לבטלה וזה יהיה תלוי בצדדים דלעיל).

הערות על הסדר 117

בברכו ת

מו ע"א אי' דצ"ל ג' טובות בברכת הטוב והמטיב, ומבואר מדברי התוס' מו ע"ב דקודם תקנה זו היתה ברכה קצרה בנוסח הטוב והמטיב בלבד, וכ"ה בהרא"ש פ"ז סי' כב ביתר ביאור.

והנה מנהגינו לומר גם התיבות הטוב והמטיב וגם עוד ג' טובות מלבד הטוב והמטיב, וצל"ע היכא רמיזא בגמ'.

וברבינו יונה ברכות לו ע"א כ' והטבות הטוב והמטיב הוא ייטיב עמנו עכ"ל, ור"ל דג' הטבות הוא על ידי שאומר הטוב והמטיב ומלבד זה אומר הוא ייטיב הרי ג' טובות, וכ"כ עוד בדבריו בדף לד ע"ב, והוא כפשטות הגמ' ולא כמנהגינו, ובטור הביא ב' הדעות ודעה השניה היא דעת הרא"ש שאמר ג' טובות כמנהגינו אבל לכאו' הרא"ש אמר רק ג' הטבות בלשון הוא הטיב הוא מטיב הוא ייטיב ומנהגינו צירף שניהם כדי לכלול גם הנוסח הקדום כדמר וגם ג' טובות בג' לשונות עבר הוה עתיד כדמר (או דיש לדייק מל' הרא"ש דהג' טובות רק הוסיפו ולא גרעו מל' הברכה).

*

בהפטרות פ' חוקת אי' ונתן ה' וגו' אנכי אהיה לכם לקצין, אם נפרש שהתנה שרק אם יתן וגו' אז יהיה קצין למה ליה להתנות כיון שהם רצו למנותו מעיקרא, וכבר נזכר זה במקרא קודם לכן ב' פעמים, ואולי י"ל דדרך ברכה קאמר אם נילחם יתן ה' בידינו ועל מה שנלחם תשימו לראש כדאשכחן דבר כזה דרך ברכה בדוכתי טובא, ועי' יומא לח ע"ב.

*

בהפטרות חוקת אי' ויבואו ליהצא ומבו' מזה דיהצא הוא שם המקום, אבל בתורה בס"פ חוקת אי' ויבואו יהצא בלא למ"ד, ומשמע דיהץ הוא שם המקום והוא תחת הלמ"ד דכל תיבה שהצריכה למד בתחילתה הטיל לה הא בסופה, וכ"א להדיא בתרגום ואתו ליהץ, ואולי השתנה שם המקום בינתיים מזמן משה לזמן יפתח או דב' שמות הוו.

שביחא שאלות המצויות בהלכה

*

ב"ק ע"ד ע"א דעמד בדין, והוקשה לי טובא דהרי אביי מוכרח בכולי סוגיא להעמיד באופן שלא היו עדים לפני העדים הראשונים כי היכי דלא ליהוו עדים הראשונים מוכחשין משעת העדאתן (ולאו דוקא משעת העדתן אלא קודם שהוזמו), וצ"ל דרק ידענו שעמד בדין לשחרר אבל לא ידענו שעמד בדין לעשות היפך מה שאמרו עדים אלו.

*

ב"ק ע"ב ע"ב גנב פטר עצמו בכבש וכו', ואי"ז בהכרח שיך לפלוגתת האחרונים לענין הגונב אתרוג מהודר אם פטר נפשיה באתרוג זול דסו"ס אתרוג מהודר שווה יותר מאתרוג פשוט ואם גנב ממון משלם ממון, משא"כ כאן אי"ז ממונו והתביעה אינה על ממון אלא על אחריות ממון, ולענין אחריות ממון סגי לפוטרו מן האחריות וא"צ שווי מה שלקח דווקא, ותדע דהא גנב שור אינו משלם כבש כשלא הוקדש השור גם אם אמר הרי עלי עולה ומוכחא מילתא וגם מודה ניזק להדיא שבדעתו היה להביא אותו השור לעולה מ"מ לא מצי טעין הכי כיוון דגנב ממונא צריך לשלם ממונא.

*

אמר רב"ח מתקיף לה רבא וכו', ברוב דוכתי דמייתי רב"ח משתעי רבא בתריה ומשמע דעסק רבא בשמעתתיה דרב"ח טובא, ואפשר דאותיר בידא דדביתהו (דאנסיב לה רבא בתריה) תכריך מגילת סתרים ואכתיבו השגות והגהות כעין מלחמות ה' להרמב"ן והגהות הרמ"א על השו"ע (ומצינו בכ"מ דשמועות וברייתות שהביאו ה' מן הכתבים עי' ברש"ש חגיגה יז ע"ב ומלבי"ם בהקדמתו לתו"כ ועוד).

*

ב"ק ע"ב ע"ב או שהיתה לו בו שותפות, ופרש"י קודם שגנבו, ולעיל בסוגי' דמת אביו מוכח דה"ה אם היה לו בין גניבה למכירה שותפות, וכן מוכח מטעם הדין דנזכר שם בגמ' ומייתי לה רש"י גופא כאן, אלא אורחא דמילתא נקט שהשותפות היתה קודם לכן, א"נ אפשר דר"ל דתשלומי כפל משלם אפי' בהיה שותף כבר בשעת הגניבה דזה הרבותא במתני' כאן דמשלם תשלומי כפל.

*

ב"ק פ"ב ע"א ע"א עשרה תקנות תיקן עזרא, צריך בירור דיש מהתקנות דמשמע שהם גדרי איסור והיתר ויש מהתקנות שלא נהגו בהן ויש מהתקנות שלא הובאו בשו"ע ויש מהתקנות שצריך בירור על מי החיוב, והך דאשה משכמת ואופה יל"ע מה הדין אם אינה יודעת

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

לאפות או שרוצה לישן אם יש חיוב להשכים קום, וזה לא הובא בשו"ע, ובאגודה כ' דהיינו בער"ש, ובחיד"א משמע דאפשר שכ"ד גם רבינו יהונתן בשטמ"ק כאן לחד פירושא, וכן אי' בירושלמי פ"ד דמגילה, וזה הובא בשו"ע כע"ז, והא דרוכלים מחזירים בעיירות אם הוא חיובא על הרוכלים א"כ הו"ל ממון שאין לו תובעין דכל חד קאמר לאו רוכל אנא א"כ אינו אלא חיובא על בני העיירות שלא יעכבו מהן, וכן מבואר בב"ב ריש דף כב ובשו"ע חו"מ סי' קנו ס"ו, ובמשנ"ב הביא הך דאכילת שום וכן הובא בשם הגר"א ובשו"ע לא הובא (ובמתני' דנדרים מוכח דבזמנם כל ישראל נהגו בזה), ומאידך גיסא הך דבתי דינים לא נהגו כלל האידנא, ואולי סבירא להו דהוא מוטל רק על דיינין מומחין לרבים או סמוכין, או דסגי שיש מקום שיש שם ב"ד שאפשר לילך אליו בכל שעה ובכלל מאתים מנה דא"צ שלא ישבו יותר מב' פעמים בשבוע וא"צ כל ב"ד וב"ד לישוב פעמיים בשבוע.

*

בריש הפטרת חוקת כי בן אשה אחרת אתה פשטיה דקרא אשה אחרת לישנא מעליא וטענתם דבפר' ביותר אין חזקת רוב אחר הבעל (וכע"ז ברפ"ח דפסחים דף פז ואין אתה יודע אם בניך הם וכו'), וממילא לא תנחל בבית אבינו כי בן אשה אחרת דייקא בן אשה ולא בן איש מטעם הנ"ל וכן אבינו דייקא דילן מטעם הנ"ל ומ"מ הכתוב העיד שהיה כשר.

*

בסנהדרין ק ע"ב בדברי בן סירא דאמר במאי איכול לחמא סב לחמא מיניה, ופשטות הגמ' שזה מדברי ההבל שנזכרו שם, אבל אינו מוכרח שכל הדברים כולם הם מדברי ההבל, דיש לומר שהביאו כל מה שאמר בחלק זה, ומ"מ אם נימא דזה אינו מדברי ההבל יש לומר דבאינו רגיל לאכול לחם בלא לפתן לא מיירי הכא דהרי אינו רגיל בכך (ועי' בגמ' דכתובות סז ע"ב), אלא אם כן נימא דלא מיירי אלא ברעב ביותר, ומ"מ י"ל דזה גופא קאמר דאי נמי אפי' פינק עצמו שלא לאכול לחם בלא לפתן א"כ מ"מ סב לחמא מיניה, אבל עי' בכתובות שם, ומ"מ אולי זה מדברי ההבדל שבספר בן סירא, ואולי מהך טעם גופא.

*

בב"ק צז ע"א דמרקיד בי כובי, הר"י מלוניל פי' שמלאכתו לא הספיקה למזונותיו, ויש שכתבו לבאר דזו היתה מלאכתו רק שהיתה מלאכה זו אינה מרויחה יותר ממזונותיו, אולם מהמשך הגמ' כולו עבדי מעבד עבדי משמע דדרו גופא לא מעבד עביד במה שהיה מרקד בי כובי, אבל יש ליישב לפי' הר"י מלוניל דר"ל מיעבד עבדי רווח שמעדיף על דמי

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

מזונותיהן, אבל רש"י בב"מ סוף דף סד פירש דדרו היה מרקד בחנויות
לשתות יין, ולפ"ז אי"ז שייך לענין מזונות כלל, אלא שלא ברצון רבו
היה מהלך לרקוד בי כובי, ולפ"ז כולהו עבדי מיעבד עבדי הוא
כפשוטו דדרו גופא היה מרקיד בי כובי שלא ברצון רבו שיתנו לו
לשתות יין משא"כ שאר עבדים שעושים מלאכת רבם, ומ"מ לקרב
דברי הר"י מלוניל לרש"י יש מקום לפרש גם בכוונתו שהי' דרו עושה
כן שלא בהסכמת רבו אלא דאם נפרש כן א"כ מהיכי תיתי שהיה עושה
כן שלא בהסכמת רבו.

*

ב"ק צח ע"ב וכפייה רפרם לרב אשי, ופרש"י ששרף שטר חוב
בילדותו, (ועי' בכתובות פו ע"א שם פרש"י באופ"א), ויל"ע למה לא
פי' שאיבד השטר בלא מתכוון ולכאן זה עדיפא דבזה נימא דאפי'
בילדותו לא אירע דבר זה על ידו (ובתוס' כתבו בכ"מ דהא דאין הקב"ה
מביא תקלה על ידיהן של צדיקים דוקא במידי דאכילה שיש בזה גנאי),
אם כי באמת זה יהיה תליא בנידון אם בגרמי בכה"ג ג"כ יש לחייב
בלא מתכוון כמו בנזק בידיים, דמצינו פלוגתא במעין זה בדינא דגרמי
בשוגג, עי' בש"ך סי' שפו סק"א.

*

ב"ק צח ע"ב כדרכה דאמר רבה גזל חמץ וכו', הו"מ לומר כדר"ש
גופיה דמיירי בדבר שעיקרו ממון אלא ר"ל כדרכה שחידש דאפי'
בדבר שאין בו הנאה כלל לבעליו שזה לא נזכר להדיא בדר"ש דר"ש
גופיה מיירי בדבר שיש לו כפרה אעפ"כ גם במילתיה דרבה חשיב
ממון מצד שכלפי הגזלן יש בזה רווח אבל בדבר שמעיקרו לא היה
ממון כלל אפי' רבה לא קאמר.

האם מותר לקחת לביתו כלי שמלאכתו להיתר שלא ישתמש בו במהלך השבת

אין

הנידון כאן מצד טלטול בעירוב [דמייני צאופן שאין משש מלד זה ואכה"מ] אלא מצד אם מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך כלל.

ואם מונח כעת במקום שאין משתמר היה מקום להתיר מצד דקי"ל [סי' שם ס"ד] שמותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר כדי לשומרו שלא יגנב וכיו"ב, וא"כ כשיש סעודת שבת משותפת באולם או בחדר אוכל ציבורי יכול לקחת את הכלי לחדרו עמו אף שלא יהיה לו בזה שימוש במהלך השבת, אבל לפעמים הוא כבר מונח במקום המשתמר ואינו שייך לנידון מחמה לצל.

ויעוי' מה שדנתי בתשובתי ד"ה "כשמסיימים סעודה שלישית ועדיין שבת האם מותר לפנות את השולחן מהכלים והמאכלים כאשר הפינוי הוא כבר שלא לצורך שבת", והבאתי שם דברי המשנ"ב סי' שח סקכ"א דהגדרת טלטול דבר שמלאכתו להיתר שאסור לטלטלו שלא לצורך היינו שאינו צריך לו באותו היום אבל אם מטלטלו להיות מוכן לשימוש באותו היום מותר, ומבואר דאם אין צריך לו באותו היום אלא רק למחר ומטלטלו כדי להיות מוכן לשימוש למחר אסור.

[ועי"ש עוד בתשובתי הנ"ל מה שדנתי בזה, וכן בתשובתי ד"ה המסיים להשתמש בכלים בשבת ואינו צריך להם עוד האם מותר להשרותן במים כדי לרכך הפסולת הדבוקה בהם לצורך ניקיון ושימוש בימי החול, וכן בתשובתי ד"ה מי שמייצר יינות בביתו וצריך לשכשך מידי יום את היין כדי למנוע עובש האם מותר לעשות כן גם בשבת, ובעוד תשובות אחרות].

ולפ"ז לכאורה יוצא חומרא רבתי דאם אדם הוציא ספר מהארון ורוצה להחזירו למקומו יהיה אולי אסור להחזירו מכיון שאינו מתכוון להשתמש בו בשבת כלל, וכמובן שאין כ"כ חוששים לדבר זה להחזיר כל ספר למקומו בשבת ולהשאירם לטיפול לאחר השבת, ואין הנידון דוקא אלא ספר אלא גם על כלים וכיו"ב.

ואמנם במיני אוכלין וכתבי הקודש מותר לטלטלן אפי' שלא לצורך כלל [שו"ע סי' שם ס"ד], וי"א שגם כלי מאכל דינם כן [ראה משנ"צ סקכ"ג], וכן בכלים מלוכלכים הי' מקום לומר דלא גרע מגרף של רעי וכן בכלים שמפריעים למקום הי' מקום לומר דלא גרע מצורך מקומו דשרי ויש מקום לומר דבכלי שמלאכתו להיתר סגי במה שיותר נוח לו כעת שהחדר מסודר ואין צריך דוקא הגדרה של צורך מקומו כמו בכלי שמלאכתו לאיסור, וכ"כ כמה אחרונים שכדי שיראה הבית מסודר חשיב צורך [ראה צא"ח ש"צ מקץ ס"א, או נדברו ח"ט סי' לו ד"ה ואם, ועי' רמ"ך על הרמז"ס פכ"ה מהל' שבת ה"ג, אצל שו"נ דהרמ"ך שייך לסייעת הראשונים המתירים טלטול כלי שמלאכתו

שביחא שאלות המצוות בהלכה

להיתר שלא לצורך כלל], אבל אם אין צורך אלא רק להחזיר הדברים למקום מחמיר הבא"ח שם [וראה ויאמר אברהם סעי' ד הערה א' בשם הגרמ"ק].

כך שמצינו עד כה ד' אופנים שאין בהם חשש, א' היכא שיש הפסד, ב' מיני אוכלין וכתבי הקודש וי"א גם כלי מאכל, ג' כלים מלוכלכים שמפריעים, ד' כלים המבלבלים את הסדר בחדר שהוא יושב שם.

אבל עדיין לפעמים אין צורך לא בזה ולא בזה כגון מוציא כלי (או ספר מעשיות של חול אם נוהג כפי הצדדים הפוסקים שאין איסור קריאה בשבת בספר זה ואכה"מ) בחדר שאינו מתכוון להשאיר שם במהלך השבת, וצ"ע אטו יהיה אסור להחזיר הכלי עד לאחר שבת ומה שאלו יטען אינו מתיר כדאשכחן דרך נכסות הותר לרוחץ כיון שמשתמשין בהן תדיר].

אבל יש לדון להתיר מצד אחר והוא שמה שצריך לצורך שימוש בכלי או בספר כולל גם ההוצאה וגם ההכנסה כדרך שבני אדם משתמשים דאם תאמר לו שיוציא בלא שיכניס כבר מעיקרא אינו דרך שימוש כ"כ, וכן דבר שאין בו טירחא כ"כ ואנשים עושים כן דרך רגילותם שכשמימימים לוקחים הדבר ומחזירים אותו ג"כ הזכרתי דיש צדדים להתיר הדבר עי"ש בתשו' הנ"ל ד"ה כשמימימים וכו', ועי"ש עוד צדדים בזה ונדתי שם עוד דאפשר שהזהיר כל דהוא לא חשיב מעשה לענין זה אבל באמת אין משמע כן ושור' שכן מפורש בכמה פוסקים דליחא לסבא זו עכ"פ היכא שמתכוון בהזותו לאיזה כוונה ואינו עושה כמתעסק דאילו כמתעסק הוא נידון בפני"ע ואכה"מ].

אבל שוב אחר העיון נמצא דמבואר באחרונים עוד דכל מה שהוא לצורך אחר השבת ולא יצטרך לו בשבת אסור [ראה משנ"צ הנ"ל בשם הט"ז והלק"ט ח"צ סי' קלט בהג"ה ופמ"ג סי' שיא ח"א סקט"ו ומחש"ש סי' שח סוף סק"ט שנינו שניהם (הפמ"ג והמחש"ש) לדברי הט"ז, ובא"ח שם שניין גם לדברי המחש"ש הנ"ל, ועי' עוד בספר דור המלקטים שהביאו ליקוט בזה].

ולפי דוגמא של הבא"ח לגבי משרת שהוציא בטעות כלי משמע שלא חשש להיתר כזה שיהיה מותר להכניס מחמת שהוציא לצורך אם אין לו צורך כלל להחזיר היום, וכן בדברי הרמ"ך הנ"ל משמע שהאוסרים שלא לצורך כלל אוסרים גם בכה"ג והיא שי' הרמב"ם שהביא שם, עי"ש היטב, ומה שהובא בשם הגרשז"א שוב נראה דהוא מחודש דבפוסקים למעשה החמירו בהזות חפצים, אבל הי' מקום לדון ולדמותו להתירו סופן משום תחילתן, אבל בסי' תקיח ס"א לא נזכר היתר כזה אלא שלא יגנובו, ולא למנוע טירחא כלל, אלא דשם מיירי באופן חמור יותר של טלטול ביו"ט ברה"ר [ועדיין ז"ע דאולי המנהג בזה הוא ללא כהצא"ח אבל שו"ג דבאמת אין כ"כ מקור מונק להיתר זה אם לא דנימא דמחמת הדחק ומעשים שצכל יוס ע"כ נטען לומר דס"ל להעולם שיש היתר שמה שמוציא ומכניס דרכו אינו צכלל טלטול שלא לצורך שבת וכעין דברי הגרשז"א או דנימא שהעולם נוהגין כלהלן כהמקילים בכ"ז ודוחק גדול].

ובאבנ"ז או"ח סי' תג כתב דיש מהעולם הנוהגים היתר בטלטול כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך כלל על מה שיסמוכו והם דעת כמה ראשונים שמתירים טלטול כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך כלל [רש"י שבת קכד ע"ב ד"ה דכרצה ומיוחס להר"ן קכו ע"ב ד"ה והא ומידושי הרא"ה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

זינה יצ סע"א ושלח"ג שנת מח ע"א צסס ר"י] אבל למעשה הרבה מאוד ראשונים מחמירים בזה [עי' טו"ז סי' שח ס"ד] וכך דעת השו"ע והמשנ"ב וכמעט כל האחרונים [עי' מה שהוצא בס' דור המלקטים על השו"ע שם], ולכן אם הוא בן תורה שנוהג להקל בזה, פשוט שיש לעוררו אם אינו יודע הדין, אבל בע"ה שלא ישמע יש לסמוך על דעות המתירים.

ואם ספק אם יצטרך להם בשבת ונושא אותם עמו מבואר מלשון הט"ז סי' שח סק"ב [שהוצא גם במח"ש שם] שמותר.

היוצא מכ"ז כדלהלן.

א' מטלטל כלי שמלאכתו להיתר למנוע נזק או גניבה ואבידה שרי [שו"ע ס"ד ומח"ש שם סוף סק"ט].

ב' אוכלין [וי"א גם כלי אוכלין] וכתבי הקודש שרי [שו"ע ס"ד].

ג' מטלטל לצורך סביר כגון שיהיה מסודר לפניו או שלא יהיה מלוכלך שרי (אבל לא אם מסדר כי יש לו זמן כעת לסדר או כי רואה אפשרות להחזיר דבר למקום).

ד' דבר ששימושו הוא להוציא ולהחזיר או שכך רגילותו ואינו מתכוון למעשה הי' מקום להתיר אולם במקרה שאין לו תועלת לשבת להחזיר דוקא היום כ' הבא"ח לאסור.

ה' מי שמקבל מתנה בחדר האוכל ורוצה להביאו לביתו אם החדר אוכל שמור ואין חשש להניחו שם אין לקחתו עמו [ואם צעה"צ מקפיד שלא ישאירו שם אפשר דחשיב צורך שנת גופא דלמה יצטרך לקבל קפידא מצעה"צ ולהצטער מחמתו, ולענין מקום שאין משתמר אם לקחו זידו אם מחוייב להניחו בחדר המשתמר הסמוך קשה לומר דבר כזה חדא דאפי' בכלי שמלאכתו לאיסור שהגזיהו באיסור בטעות אינו מוסכם לאסור, ועי' זינה טו ע"א ואפשר שמשמע דאי"ז בכלי שמלאכתו להיתר, ואכה"מ].

ו' ספק אם יצטרך [אם אפשר לתלות באמת שיצטרך להם דאל"כ הו"ל ככלי אוכלין אחר שא"צ להם כמבואר במח"ש שם] מותר.

ז' עמי הארץ שמטלטלין גם שלא לצורך כלל או קטנים אין למחות בהם אם לא ישמעו כיון שיש פוסקים שמתירים.

האם לוקין על הסתכלות בעבודה זרה

הנה

איסור הסתכלות בע"ז מבואר בגמ' שבת קמט וברמב"ם בפ"ב מהל' ע"ז ה"ב וטושו"ע יו"ד סי' קמב סט"ו וכן הובא דין זה בביאור הלכה סי' שז סט"ו.

ומבו' ברמ"א ביו"ד שם דאם הוא דבר שאין מתכוון מותר, ומשמע שם בבהגר"א שהיתר זה הוא לכתחילה אפי' היכא דאפשר בלא זה, משום דלא קמכוון ליהנות, וציין לסוגיית הגמ' בפסחים כה כו לענין אפשר ולא קמכוון.

ויש להוסיף דכן יש להוכיח ממה שתקנו ברכה על ראיית ע"ז [נרכות נד ע"א] ומבואר מזה דראיה בעלמא לא חשיב ראיית איסור כלל ואין בזה משום ראיית איסור, ושור"ר שכ"כ בתפארת צבי ובספרו אוצר המלך על הרמב"ם שם דראי' מעט שרי לראות ולברך ורק הסתכלות אסור.

[ואמנם בבה"ל בסי' שז הנ"ל הביא היתר זה לענין דיוקנאות שאינם ע"ז מ"מ אפשר דלא שנא והיתר זה הוא גם בע"ז אלא דלשונו דחוק לפ"ז, ובמג"א שם השווה זה לענין הסתכלות בקשת בריש סי' רכט באו"ח, ובמחה"ש בסי' שז שם דימה זה עוד לדין הסתכלות בנשיאת כפים בסי' קכח במג"א סי' קכח, ועי' בעזר מקודש באה"ע סי' כא, ונ"ל די"ל בניד"ד דגם דבערוה לכתחילה יש לאסור גם בראי' בעלמא משום הרהורא כמבו' בפוסקים בשם הרשב"א לענין ק"ש וה"ה לענין ראייה מ"מ היכא דלא שייך הרהורא אפשר דשרי בראיה בעלמא כשאר האופנים שהזכירו הפוסקים].

והנה לשון השו"ע ביו"ד שם הוא אסור לשמוע כלי שיר של עבודת כוכבים או להסתכל בנוי עבודת כוכבים, כיון שנהנה בראייה עכ"ל, ומשמע דדימה זה לענין איסור קול ומראה דקי"ל [פסמים כו ע"א] איסורא מיהא איכא, וא"כ הוא איסור הנאה בלבד וגם איסור דרבנן, ודלא כדמשמע בגמ' בשבת שם שהוא איסור דאורייתא, א"כ משמע דס"ל להשו"ע שהוא אסמכתא.

אבל ברמב"ם בסה"מ ל"ת י משמע שהוא איסור דאורייתא מצד מה שפונה לבו להרהר בענין הע"ז, וכך סתימת משמעות הרמב"ם בהל' ע"ז שם.

ואם נרצה להשוות דין הגמ' והרמב"ם לדין השו"ע צ"ל דבאמת יש בזה ב' דיני איסורים, הא' הסתכלות דהנאה כשאינו מחשב בענין מהות הע"ז כלל אלא שמביט בנוי האומנות, ואינו מתכוון כלל לראיית הע"ז, ואז שמא אין איסור מצד ראיית ע"ז אלא רק מצד הנאה הראיה, והב' הסתכלות דמחשבה שמחשב בענין הע"ז ואז האיסור אינו עצם הראיה אלא מצד שלבו פונה לע"ז, וכן משמע מדברי הרמב"ם בסה"מ שם שהאיסור הוא הפניה, וכן נראה כוונת דברי הכס"מ בהל' ע"ז שהאיסור הוא מצד פניית המחשבה וההסתכלות הוא רק המניע את המחשבה.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ולפ"ז באדם המהרהר ושקוע במחשבותיו ונועץ עיניו בע"ז בזמן זה לכאורה לא יעבור איסור לא מצד דין הרמב"ם ולא מצד דין השו"ע, ובפרט דמעיקר הדין משמע להתיר ראי' בעלמא ואילו מה מקום יש כ"כ לחלק בין ראי' מועטת למרובה אטו איסורא זוטא שרי אלא דהענין שאינו מתבונן בדבר כלל, ולא אכפת ליה מזה, רק דלמעשה א"א להתיר לעשות כן כיון שיכול בקל להרהר בע"ז ולעבור בה.

[אמנם ראיתי באוצר המלך על הרמב"ם שם שנדחק להעמיד דברי השו"ע בראיית נוי ע"ז בלבד ונשאר בצ"ע על השו"ע שלא הזכיר דין ראיית ע"ז עצמה ודבריו תמוהין דאם בא ליישב מה שאין איסור אל תפנו מצד שהוא נוי ע"ז הא סו"ס כיון שהוא שייך לע"ז איכא ביה אל תפנו עכ"פ לפי שיטתו שראיית ע"ז אפי' כשאינו מתכוון לע"ז אסור, ועי' בלשון הרמב"ם בסה"מ שם דמשמע דכל מה דשייך לע"ז אסור וכן בס' החינוך ובספרי שהביא הרמב"ם בסה"מ שם, ושו"ר שגם בלשם דלהלן כ' ליישב כדברי האוצהמ"ל רק שמבואר מתו"ד דבש"ך כבר מבואר שלא כדבריו].

לפי הנ"ל אם מסתכל דרך פניית ע"ז עובר לאו דאורייתא רק דאין לוקין כיון שאין בו מעשה דהמעשה האיסור הוא בעצם הפניה וכן"ל [מלמד מאן דאמר שיש מלקות בלאו שאין בו מעשה] ואם מסתכל דרך הנאה מהצורה בלא הרהור בע"ז עובר איסור דרבנן ואם נעץ עיניו בלבד בלא מחשבה אפשר דמעיקר הדין לא עבר אפי' איסור דרבנן עכ"פ בדיעבד.

וראיתי בשם הסמ"ג לאוין יד שמנה איסור הסתכלות בע"ז בלאו וכ' שלוקין ע"ז אם היה ע"י מעשה [שהי' וילון וגללו כ"פ צמח"ש"ל על הסמ"ג והוצא צמח"ק חיות עירובין יז ע"ב ומשם ללשם עי' שם שהאריך כרך דעה ח"ב דף 5 ע"ב ודף לא ע"א צמח"ג ומשם לדברי יעקב ליקוטים ח"א עמ' קיא], ולכאור' למד דעצם ההסתכלות הוא האיסור ולא שגורם האיסור אח"כ ע"י המחשבה, ומ"מ אפשר דגם לדידיה בעינן מיהא הסתכלות דרך מחשבה ופניה או בנוסח אחר דכשפונה במחשבתו בדרך הסתכלות חשיב המעשה ההסתכלות הפניה עצמה אמנם שוב עיינתי בפנים לשונו של הסמ"ג ומצאתי דאדרבה כ' שם שהפונה דרך מעשה לוקה ולא הזכיר שהמסתכל דרך מעשה לוקה, וזה ממש כבר מבואר ברמב"ם הל' ע"ז שם ה"ג, א"כ לא נזכר בדבריו כלום כנגד מה שנתבאר דהעיקר הוא הפניה ולא ההסתכלות.

[ואולי מה שלא הביא השו"ע ושאר פוסקים דין זה של הפונה דרך מעשה לוקה משום דס"ל דמ"מ עיקר האיסור עובר במחשבה רק דא"כ צ"ע דמ"מ הו"ל לכה"פ להזכיר להדיא עיקר איסור הפניה, ועוד צ"ע דבאו"ח סי' שז משמע דפסק כרש"י שהאיסור בכל צלם ואין דרכו לפסוק כרש"י כנגד תוס' והרא"ש והרמב"ם והסמ"ג בפרט דהרמב"ם הביא ספרי, ועכ"פ אין בהשמטת השו"ע דין זה ראייה מספקת לומר שחלק על הדין].

הערה בדברי הצפנת פענח לענין גילוח גבות עינים וזקן

מש"כ

בשו"ת צפנת פענח ח"א סי' רנח לענין איסור גזיזת גבות עינים וזקן מוכח מתוך הדברים דכוונתו מצד לא ילבש, ממה שדן שם לענין אם יש לדמותו לשאר איברים, וכוונתו לדיני גילוח שאר איברים בנזיר נט ע"א שהוא שייך לדין לא ילבש (ועי' ש"ך יו"ד סי' קפב סק"ג).

אם כי באמת שיטתו צ"ב רב דבתוס' דשבת ועוד מקומות מבואר דבמקום צער ליכא לא ילבש (ובדוחק יש להעמיד לדעת הצ"פ דברי התוס' בפלוגתת הב"ח שהביא הש"ך וש"א"פ על לא ילבש גמור אם ישנו במקום צער אבל בפשוטו דברי התוס' מוסכמין דבלא ילבש שאינו גמור כבגד אשה אלא כמנהג השייך באשה דזה לא נאמר במקום צער), וכ"ש היכא שאין כוונתו ליפוי אלא כדי שיוכל לעבוד במקדש שלא יהיו גביניו ארוכות [מדמיירי צפנת פענח שס שאסר צאופן זה] ומפורש ביו"ד סי' קפב ס"ד בשם הרשב"א ח"ה סי' רע"א דשרי להעביר אפי' שער בית השחי ובית הערוה במקום שיש לו חטטין, וגם דמוכח בסוגיות בשבת שם ובפוסקים ביו"ד סי' קפ"א סי' דאין איסור לא ילבש כלל בגזיזת זקן ואמנם יש קצת מהפוסקים שהזכירו דבר זה של איסור גזיזת הזקן משום לא ילבש, [עי' שצלה"ל ו"ל], אבל כמעט כל הראשונים והפוסקים ומכללם השו"ע והרמ"א שם והרע"א והחת"ס ועוד לכל הפחות מן הסתם עשרות פוסקים לא סברו כן, והוא גם מפורש בגמ' בכמה מקומות, וממילא חומרא זו צ"ב ונאמרה כשיטה.

ומ"מ גזיזת גבות ליפוי בלבד יש ג"כ שאסרו, ועי' בסוף פאת זקנך עמ' קא מה שהביא בזה בשם הגרנ"ק דאם גדל לו שיערה במקום משונה בפנים ומצטער מזה מותר להורידו אבל אם מסיר בין העינים הו"ל לא ילבש.

אבל גוף מה דמחמיר בצ"פ בגביני עינים יותר משאר איברים צ"ב אם הוא מוסכם, וגם אם נקבל להחמיר כדין בית השחי שבזה אסור גם בלא תער, (מש"א"כ שאר איברים הוא רק בתער כמ"ש בש"ך סי' קפב סק"ג), וכן משמע שנקט להחמיר הגרנ"ק [אף דאולי הי' מקום לחלק ולומר דשיער שהוא גלוי יש גם זכרים המקפידים בזה דלא דמי לבית השחי שהוא מוסתר ואינו חלל מתיקוני אשה, ומהטעם שתספורת ראשו וזקנו אינו מתיקוני אשה, ולפ"ז א"ש מה שלא נזכר שיער הגזינים לאיסור מיוחד בגמ' וש"ע, וכ"ש לפי מה דמחמיר שם בצ"פ בגזינים יותר מכל האיברים המכוסים הוא צ"ב דלא אשתמיט בגמ' ובשו"ע בכל פרטי דיני גילוח איברים, וכי תימא דלא נחית לשאר ראשו הא נזכר בגמ' וש"ע גבי ראשו דינא דשערות לבנות מתוך שחורות ומשמע דדוקא צכה"ג אסור עכ"פ בראשו ממש וא"כ למה נחית לכל גופו ולבית השחי ולראשו ולא לגזיניו], מ"מ שם בצ"פ מחמיר בגבינים אפי' יותר מבית השחי, דהם דרבנן כמבואר בסי' קפב ס"א ובגבינים שהם גלויים בעי למימר בצ"פ שם שהוא דאורייתא כיון שהוא גלוי, ועצם ראייתו מזקן כבר נתברר שעיקר דינו בזקן אינו מוסכם לרוב הפוסקים, וגם מה דמחמיר אפי' במקום צער הוא נגד ש"א"פ.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

(אפשר בדוחק גדול ליישב הקושי מהתוס' והרשב"א דהצ"פ תלה דברי התוס' והרשב"א בפלוגתת הפוסקים (ש"ך בשם ב"ח וש"א פ') לגבי לא ילבש גמור אם שרי במקום צער וס"ל דהאוסרים לא ילבש גמור במקום צער, יאסרו אפי' בגילוח בכה"ג שאינו לא ילבש גמור במקום צער, ויעזי' נזיר נט ע"א).

ובגוף מש"כ על גבינו דהוא בעל מום אפשר דמיירי מי שיש לו צער בגילוח או טעם אחר שאינו רוצה לגלח ובזה חמיר מפרוע ראש.

וחלק מהדברים שהזכרתי כאן כבר נתבארו בתשובות אחרות לכך קיצרתי.

משומד המגדל ציצית ראשו מאחוריו בדרך אשה כמנהג המשומדים ובימי אבלו רצה לשוב בתשובה ולגלח ציצית ראשו האם שרי

ברמ
א"

או"ח סי' תקלז ס"ז הביא דברי התה"ד ח"א סי' פו דמשומד ששב בתשובה במועד ודרכו לגלח שרי לגלח במועד [וגוף ענין מנהג הגילוח צעל משוזה הוצא גם כנו"כ צו"ד צהל' גרות ס"ס רסח וצ"ך שם סק"ז].

ואי' בשו"ע יו"ד סי' שצ ס"ג וסי' תפט ס"א דאותם המותרין לגלח בימי המועד אם אירע קודם האבלות אסורין לגלח בימי אבלו [ועי' סי' שפט ס"א צלוצ' דלא הותרו אלא משום כבוד המועד, ועי"ש צצהגר"א וצצהגר"א צאו"ס סי' תקנא סקי"ד דמצואר צשני המקומות צצהגר"א ע"פ הגמ' דמה שהותר צימי אצלו כמו צימי המועד הוא רק צתכפוהו אצלו, אף דלדעת השו"ע גופא אף שאכן הוכיר דהיתר אצלות הוא צתכפוהו ולא צאירע הטעם ההיתר קודם האצלות, מ"מ לא נחית השו"ע להדיא צו"ד שם לענין אצלות שאירע טעם ההיתר צתוך האצלות, אצל מדצרו צאו"ס שם אולי יש ללמוד דס"ל כצצהגר"א], ויל"ע מה דין גילוח זה לענין ימי אבלו.

וכמו"כ יש לעיין לגבי חוה"מ גופא האם ההיתר שכ' הפוסקים הוא רק בגילוח כל הראש דרך תשובה כהמנהג שהזכירו הפוסקים אבל גילוח אחר לאו כל כמיניה להתיר לו משום תשובה או דילמא כיון שברור שכדי לשוב בתשובה צריך לגלח שערות אלו סגי בעצם עובדא זו.

וכמו"כ יל"ע אם תמצי לומר דבימי עיקר אבלות אסור מה הדין בימי אבלות דמנהג אם יש מקום להקל בזה.

ומצינו עוד ברמ"א יו"ד ס"ס קנח שכשבא לשוב אין מחמירין עליו לפי שקשה לפרוש מן הגוים, וזה שייך קצת למש"כ שם התה"ד [צסוף המשוזה] דהבא ליטהר לא שייכא ביה גזירה כולי האי.

והנה עיקר טעם התה"ד להתיר הוא מסברא דיש להתיר משום בא ליטהר דלא שייכא ביה הגזירה כולי האי, ואמנם הי' מקום לומר דגם באבלות לא גזרו בתגלחת מפני תקנת השבים.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

אבל הטעמים שמסתמך עליהם חלקם לא שייכי בניד"ד, דראשית דין שם מצד שלא ישהו את מצוותיהם כיון שנהגו שאין מצרפין אותם לדברים שבקדושה, והרי זה אינו שייך בגילוח בניד"ד, ועוד דין שם היתר זה גופא דשלא ישהו מצוותיהם הוא מנזיר ומצורע שלא ישהו מצוותיהם, וזה נתבאר דלדעת הבהגר"א היתר דאבלות לא דמי כלל להתירים דחזו"מ, עוד דין שם לדמות למש"כ הרא"ש דלא גזרו איסור תגלחת במועד בקטן כיון שאינו מחוייב לגלח קודם הרגל, וע"ז מסיים דגם הבא ליטהר לא שייכא גזירה כולי האי, וסברא זו גופא לא שייכא באבלות, אף דגם בקטן לא נהגא אבלות [והוא פלוגמא בהגדרתו, ואכ"מ והרמזי צמח' אחרות], דהי' שייך לומר שם סברות דומות.

ומצאתי בספר תקנת השבים יו"ד סי' פז שדן בארוכה בניד"ד ודן שם מכמה אנפי להתיר גילוח כזה.

ואף שיש מקום לישא וליתן בחלק מדבריו, (דמה שדן שם לענין דברי הרע"א שכ' דשיעור גילוח שאם התחיל אינו פוסק תליא בהתחלת גילוח אע"ג דאין גנאי גמור שמא י"ל דעיקר טעם ההיתר משום דיש אופנים ששייך גנאי וממילא התירו בכל התחלת תספורת וטעם זה אינו שייך כאן בהכרח כיון שאין כאן כבוד הבריות, כמו"כ יש מקום לומר דעיקר טעם ההיתר משום שהתחיל המעשה בהיתר, וזה נראה יותר טעם הרע"א ממה דהוה פשיטא ליה דבהתחלת תספורת גרידא שרי, וג"ז אינו שייך כאן כלל, ומה שדן שם מצד חוקות הגוים יש מקום לדון ג"כ בזמנינו דיש מהפוסקים דס"ל דאין בגד אשה במקום שיש גוים שנהגו כן, וכמו שהרחבתי בנידון זה בתשו' אחרת, ולפי דבריהם יל"ע דאפשר דל"ש חוקות הגוים אם נהגו חילונים במנהג גוים [אל"כ דינא דמשומדים דינס כגוים לענין חוקות הגוים וזה מידע גדול ול"ע דזה], ובכלל דגויים בזמנינו בא"י אין דבוקין כ"כ בגידול שער כזה מאחור ואם נימא דבלורית הוא מילתא דתליא בחוק הגוים בכל מקום א"כ אפשר דבזמנינו אין בזה איסור כלל, ועי' בקובץ כתבי חזו"א מה שהביאו מדברי החזו"א מה שרשם בזה על גליון ספר אחד לאפוקי מדברי המנח"י ועוד גדולים שהחמירו בזה מדינא, אף דהחזו"א שם עיקר דבריו מיירי לענין בלורית הקדמית).

אבל הביא שם בשם ספר שולחן עצי שטים הל' גוזז דמה שמומר שרי לגלח בימי חזו"מ מותר לגלח בימי אבלו, וכ' שם בשם כמה מורי הוראה דה"ה בגילוח הקוקו בניד"ד וכן הביא שם בסוף התשובה בשם הגר"מ שטרנבוך מצד להציל עצמו מחוקות הגוים.

ואם דינא הוא דתגלחת של משומד של מנהג שרי (כמש"כ בשולחן עצי שטים), א"כ אה"נ יש להתיר גם בניד"ד, דגם בניד"ד הוא כדי שיוכל

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

לעסוק במצוות וכדי שלא ישהה במצוות, דאמנא שם הוא מצד המנהג וכאן הוא מצד המציאות הפשוטה שיקשה עליו לחזור בתשובה כל זמן שיש לו שיעור זה, אבל לפי מה שנתבאר דאבלות לא דמי לחוה"מ, אבל נראה להתיר מטעם אחר דהו"ל כהצלה ממשומדות וממילא אפשר דדחי אפי' איסור ודאי [מדין הלכה ממשומדות והרחצתי בזה בדברי הפוסקים במשניות אחרות], וגם אם נימא דלא דחי איסורא ודאי כיון שאין כאן הצלה הנראית לעינים, עכ"פ כאן בניד"ד שכ' הקר"א במו"ק כא ע"א דגילוח רפואה שרי דלא נאסר אלא גילוח של התקשטות (ועי' עוד בית דוד סי' קצ), ואין לך צריך רפואה גדול מזה שאם לא עכשיו אימתי (ולפי מה שנתבאר בדיני בעל תשו' יש להקל ובודאי דחכמים לא היו גוזרים בכה"ג משום עת לעשות לה' ומעין מש"כ התה"ד ועו"פ).

אם מותר להשתמש בכהן לצורך מצוה

יערי'

בשו"ת נשאל דוד או"ח סי' ד שדימה נידון שימוש כהן בכהן לנידון הגמ' בשבת כב ע"א על הדלקת נר מנר אם הוא משום ביזוי מצוה או אכחשי מצוה ודן שם לפ"ז על שימוש כהן בכהן (ודנו בנידון זה עוד פוסקים ושם הוא קיל דיש צד שעל כהן לא נאמרה מצוות וקידשתו כלל, ועי' ישועו"י סי' קכח סקכ"ו ויד אהרן וחכמת שלמה בסוף סי' קכח וכן בבה"ל שם בשם עוד פוסקים וכן בפור"י מגילה ז ע"ב גופא שציינתם וכן דנו בזה בעוד אחרונים, ויעו' בספרי הליקוטים מה שהביאו בזה), ובנשאל דוד שם רצה לחדש דבעבודה קשה שיש גם אכחשי יהיה אסור כהן בכהן.

ואולי גם להסוברים שכלפי כהן אחר לא נאמרה מצוות וקדשתו מ"מ כלפי ישראל וצורך מצוה אולי מודה דנאמרה וקדשתו היכא שיש אכחשי מצוה עכ"פ [ואולי למה דנהגו שלא להדליק מנר לנר משום נר דמנהגא שזי נהגו שלא להשתמש במצוה למצוה מחשש שימושי רשות].

ועי' בשו"ע ומשנ"ב לענין הדלקת נר דבהכנ"ס מנר דחנוכה שיש בזה כמה סתירות וכמה דעות וציינתי לדברי הפוסקים בזה [עי' נאה"ט סי' תרעד נשם מהרש"ל ומשנ"צ נשם הגר"א] בתשו' אחרות [עי' בתשו' ד"ה כוס של קידוש האם צריך שלא לנהוג בו מנהג בזיון ואם מותר לשפוך מי הקידוש לכיור, ובתשו' ד"ה נר של שבת שנשאר דלוק עד מוצאי שבת האם יש ענין לקחת ממנו נר הבדלה,

ובתשו' ד"ה האם מותר להשתמש לערבה שבלולב עם ערבה שכבר חבטו בה], ומה דברור שעכ"פ יש אוסרים בזה ואולי הפור"י סובר כן.

[ומאידך גיסא יש להעיר דלהשתמש בכהן לצורך מצוה הי' בזה מקום לומר דאתה והכהן חייבים מצוה אולם להאמת אינו כן דגם בכבוד אב לא אמרי' היתר כזה להשתמש באב

שביחא שאלות המצוות בהלכה

לצורך מצוה דאמנא יש אופנים שהפוסקים הרחיבו היתר זה כגון להעיר אביו לבהכנ"ס ועי' ערה"ש יו"ד סי' רמ מה שהביא בשם הס"ח, ועי' בפוסקים לענין ללחלוק על אביו בד"ת, אבל לא במצוות שמוטלות על הבן להשתמש באביו לצורך מצוה דבזה ודאי אסיר].

לגוף הנידון שציין כת"ר מהפור"י שתמה איך הותר לשלוח מנות ע"י כהן יש ליישב כנ"ל, ומה שעוד יש ליישב דס"ל להפור"י דשם הקדושה דכהן הוא מצד דאורייתא [כדעת הר"מ בטה"מ מ"ע לב וללא כהמס' חולין פז ע"א שהוא אסמכתא ומ"מ שם גס להמס' מ"מ עיקר הכהונה דאורייתא וסגי לעניננו ול"ע, ועי' עוד כה"ס סי' טו ויד דוד שם אי הוא דאורייתא], והמצוה היא דרבנן וממילא אפשר דס"ל שאין מתיר מצוה דרבנן בזה.

ועוד יש ליישב דשם שיש בזה גם הנאה גרידתא מלבד המצווה וגם אחר דכלה המצוה (דהרי אפי' במשלוח מנות א"א לשלוח דברים שא"א להנות מהם) אולי בזה ס"ל שאין לשלוח כהן.

ועי' בספר מאיר עוז על השו"ע שם שהביא דברי הגר"ח ק ומשמעות דבריו שנקט שלצורך מצוה במקרה רגיל אינו מתיר, והוא כפשטות ענין הדלקת נר מצוה מנר מצוה שהוא אסור לחלק מהפוסקים.

השלמה לנידון על אכילה מי שהבדיל על הכוס ולא הבדיל בתפילה

העירוני

דבמשנ"ב בסי' רצט סקל"ה [נספח] משמע דאסור לאכול מי שהבדיל על הכוס ולא הבדיל בתפילה, ומ"מ עדיין נראה דלמעשה א"צ להחמיר בזה מכמה טעמים.

הטעם הא' דלעיל בבה"ל גופא בסי' רצט ס"א מבואר דמי שהי' אוכל או שותה וחסכה והבדיל מותר לאכול מיד ומוכח שם (עי' מה שהביא בשם התוספת שבת) דמיירי אפי' בשתייה שאין קביעות (ועי' שם ד"ה צריך להפסיק).

הטעם הב' דכן מבואר ומוכח שם בס"א גם בשו"ע וש"א פ' דמותר להמשיך באכילתו ובשתייתו מיד אחר שיבדיל, וגם בשו"ע הגר"ז סי' רצט סט"ז כתב להדיא דהבדלה בתפילה אינה מעכבת האכילה, וא"כ אפי' נימא דיש סתירה בדברי המשנ"ב א"כ הדרי' לשאר פוסקים שהתירו בזה.

הטעם הג' דבשבט הלוי ח"ט סי' סג נקט דאין כוונת המשנ"ב בסקל"ה לזה כלל אלא כוונתו דגם אם התפלל צריך להבדיל על הכוס כדי לשתות ואין כוונתו שצריך גם להבדיל בתפילה כדי לשתות, ואף דבשעה"צ שם סקמ"ו לא משמע כדברי השבה"ל מ"מ עצם הכרעתו של השבה"ל יש לצרף כאן ג"כ.

וכן בצי"א חט"ז סי' יז כתב דיש לבאר שאין כוונת המשנ"ב לפשטות הבנת דבריו.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

הטעם הד' דבשעה"צ שם ציין אחרונים ובדקתי במקור דברי המשנ"ב באחרונים והם המג"א סק"ג בשם הר"ן והאבודרהם והפמ"ג בא"א סק"ג והבאה"ט סק"א, ובדברי כולם מבואר רק דההבדלה על הכוס מעכבת ולא נזכר כלל ההבדלה בתפילה שתעכב בזה, וא"כ בלא"ה דחיק טובא (חוץ ממה שמסתמא כל הנך אחרונים בשם הנך ראשונים לא ס"ל דהבדלה בתפילה מעכבת האכילה אם כבר הבדיל על הכוס ויש להתחשב גם בדעתם וכנ"ל דאפי' בפלוגתא אזלי' היכא דסוגיין דעלמא כחד מינייהו כמ"ש בחו"מ סי' כה).

הטעם הה' ממה שנתבאר בגוף התשובה דהרי שרי להבדיל ולשתות קודם שהבדיל בתפילה [וזה מוזר גם צמח"צ סי' תפט סק"ח וצמח"א שם סק"ז, וכן משמע צמח"צ סי' נלד סק"א, ועי' מה שכתבתי עוד בגוף התשובה].

ויש להוסיף דפשטיה דגמ' אסור לטעום קודם שיבדיל מיירי במבדיל על הכוס דהרי אמרי' שם גם טעם מבדיל ואמרי' לא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך וכו' והיינו בהבדלה על הכוס בלבד (עי' ריש סי' רצד בבה"ל ובמשנ"ב סק"ב דאין ההבדלה בתפילה למחר עכ"פ לדידן ועכ"פ ליותר מיום ראשון ודאי) וכולה מילתא מבואר שם דמיירי דסתם מבדיל ודיני ההבדלה היינו על הכוס, וממילא מנ"ל דאיכא איסורא קודם שיבדיל בתפילה.

ועוד יש להוסיף דהרי אם הבדיל על הכוס והתפלל ולא הבדיל בתפילה הרי בזה מותר לאכול מאחר שכבר הבדיל על הכוס, נמצא דכל האיסור לאכול קודם ההבדלה בתפילה אחר שכבר הבדיל על הכוס (אם יש איסור בזה) הוא איסור לכתחילה, וצ"ע אם אשכחן איסור אכילה (ואולי אפי' טעימה לפי הצד שיש איסור כזה) בדין שאינו לעיכובא כלל [וכלשון המשנ"ב סי' נלד סק"ג "דלכתחלה מזה להבדיל צין נתפלה וצין צום והכא צדיענד סומך עזמו על מה שיבדיל אח"כ על הכוס" עכ"ל], ובפרט דהטעם שאינו לעיכובא הוא עצמו משום שכבר יצא קודם לכן בעיקר ההבדלה על הכוס וחזי' מזה דעיקר ההבדלה היא על הכוס לענין חובת ההבדלה.

ובתשלום הדברים יש לעיין דהנה מי שהתפלל ולא הבדיל בתפילה ולא על הכוס ואכל חוזר ומתפלל דחשיב טעה בזו ובזו אבל מי ששכח בתפילה והבדיל על הכוס ואכל אחרי שהבדיל על הכוס לא חשיב טעה בזו ובזו (ואפי' לכתחילה שרי לאכול אחר שיבדיל על הכוס וזה מבואר בשעה"צ הנ"ל) והוא הדין אם הבדיל על הכוס קודם תפילה ואכל ואחר כך התפלל ושכח להבדיל בתפילה, בזה אולי כו"ע (דהיינו גם לפי הצד שמי שהבדיל על הכוס ועדיין לא התפלל ערבית אסור באכילה) מודו דלא חשיב טעה בתפילה כיון שכבר הבדיל על הכוס, ולכאורה חזי' מזה (ועי' להלן בסמוך דעת הפוסקים בזה) דגדר החיוב להבדיל בתפילה לענין אכילה (כלומר גדר האיסור לאכול קודם שהתפלל והבדיל בתפילה לפי הצד שיש איסור כזה) לא חשיב טעות כל אימת שהבדיל על הכוס.

ואמנם יש מקום לחלק בין לכתחילה לבדיעבד (דהיינו שכל עוד שלא התפלל שהוא לכתחילה אסור באכילה אבל אחר שכבר התפלל והשמיט ואי אפשר לו לחזור כיון שכבר

שביחא שאלות המצוות בהלכה

הבדיל על הכוס מעיקרא בכה"ג שרי לאכול כיון דא"א לו לתקן) אבל הא מנ"ל.

(ומיהו יש מקום לטעון דלא גרע ממי שאין לו יין ולא יהיה לו יין דשרי באכילה וכ"ש מי שאינו יכול לתקן בתפילתו, עכ"פ להסוברים שאין אומרים אתה חוננתנו בשחרית מי ששכח בלילה, ועי' משנ"ב ובה"ל ריש סי' רצד סק"ב).

אולם באמת יש לדון מה דין ראובן שהתפלל ושכח להבדיל בתפילה ואכל ונתחייב בתפילה אבל הבדיל על הכוס ועכשיו כבר יצא יד"ח הבדלה על הכוס, האם בכה"ג צריך לחזור ולהתפלל או דנימא דמ"מ תיקן, ואם נימא דשם ג"כ בדיעבד תיקן א"כ ל"ק מדהכא דסו"ס הרי גם הכא הבדיל על הכוס, ומאידך גיסא אם נימא דהתם לא מהני א"כ אולי גם כאן (בהבדיל על הכוס קודם תפילתו ואכל ואח"כ התפלל ושכח אתה חוננתנו) לא ליהני (לפי הצד שהיה אסור לו לאכול בינתיים קודם שהתפלל).

ובבה"ל ריש סי' רצד הביא פלוגתת האחרונים בזה (היינו בהתפלל ושכח ואח"כ אכל ולא נמלך והבדיל על הכוס), ותמצית הדברים דהפמ"ג נוטה להקל ובדה"ח משמע להחמיר.

ויש לציין דמטעם רבינו יונה שהביא המשנ"ב שם דדין טעה בזו ובזו חוזר הוא קנסא הי' מקום לטעון דבכל גווני קנסי' ליה.

וכן מלשון השו"ע והפוסקים טעם קודם שיבדיל משמע דהעיקר שהטעימה היתה לפני הבדלה ולא היכן האדם אוחז עכשיו (היינו שאינו רק מצד שאדם זה אוחז קודם הבדלה.

וגם משמע כן מעצם מה דלכו"ע (מלבד המפרשים טעה בזו ובזו באופנים אחרים) לא אמרי' ליה להבדיל עכשיו.

[ובאמת הוא צריך ביאור דהרי אם לא התפלל כלל היה מותר להבדיל על הכוס קודם תפילתו וכנ"ל ועכשיו שהתפלל ולא הבדיל ואכל אסור להבדיל על הכוס כדי שלא יפסיד הקנס דקנסי' ליה להתפלל שוב, ואפשר דהיא הנותנת דבזה יפסיד התיקון מעליא שיכול לתקן עצמו, אבל זה גופא צ"ב דאם הוא מצד תיקון מעליא א"כ גם בלא אכל כלל ושכח יחזור ויתפלל אפי' יש לו כוס ואם הוא מצד קנס א"כ למה הקנס רק אם לא עבר ועשה הבדלה על הכוס ואם משום שבעשה הבדלה על הכוס סיים המצוה א"כ למה בלא התפלל קודם שהבדיל על הכוס והתפלל אחר שהבדיל על הכוס מזכיר הבדלה, ודוחק לומר דקנסי' רק היכא שיכול לתקן עצמו יותר דהיינו רק בצירוף ב' הטעמים ועכ"ז לא קנסי' ליה היכא שסיים מצוות הבדלה].

עכ"פ להסוברים שאם התפלל ושכח הבדלה בתפילה ואכל ועבר והבדיל על הכוס חוזר ומתפלל ממילא צ"ב למה בהבדיל על הכוס ואכל והתפלל ושכח הבדלה בתפילה אינו חוזר ומתפלל [ודוחק י"ל דכאן מעיקרא כיון דחיוז ההצלה בתפילה לא הוה רמיא עליה צמורת עיכובא לכך לא שייך לקנסיה שיעכב, אצל כמובן דכ"ז דוחק ויותר ניחא לומר דאין מעכב כלל הצלה בתפילה את האכילה וכנ"ל] וכ"ת דאה"נ גם בזה חוזר ומתפלל, זה אינו, דעד כאן לא אמרי' אלא ב"טעה בזו ובזו" וכאן לא

שביחא שאלות המצוות בהלכה

טעה אלא בהבדלה בתפילה.

[ולא מסתבר לומר דטעה בזו ובזו שייך גם במקרה זה מצד שטעה ב"אזכרה" שבתפילה ובמה שאכל קודם לכן מצד שאכל קודם הבדלה, דהא הפשטות בטעה בזו ובזו מתייחס לטעויות בב' ההבדלות (בזה שכחה ובזה אכילה קודם לכן) ולא לב' מיני טעויות בלבד (ודוחק לומר דכאן שאני ששייכים ב' הטעויות בהבדלה שבתפילה משא"כ במקרה רגיל שמבדיל בתפילה ואח"כ על הכוס שלא שייך), ומ"מ אפשר דלא קנסו אלא כשעשה מעשה אכילה קודם הבדלה על הכוס דחמיר].

ובשולי הדברים יש לחקור האם במקרה הרגיל של טעה בזו ובזו לדעת השו"ע ר"ס רצד (דהיינו שהתפלל ושכח להבדיל בתפילה ואכל קודם שהבדיל על הכוס) דהיינו טעות בתפילה וטעות בהבדלה הטעות בתפילתו הי' רק מה ששכח או גם מה שאכל קודם שהבדיל מצד שעשה מעשה אכילה קודם מעשה הבדלה בעולם חשיב ג"כ טעות מצד התפילה ג"כ (חוץ ממה דהאכילה חשיב טעות בהבדלה).

ויש להוכיח כהצד הראשון דהרי אם הבדיל בתפילתו וטעם קודם שהבדיל על הכוס לא חשיב טעה בזו ובזו, כיון דלא טעה בתפילתו אלא רק טעה בהבדלה בלבד, וממילא אין בזה דין טעה בזו ובזו, וחזי' שצריך שיהיה טעות גם מצד שכח מנוסח התפילה ולא סגי בעצם מה שאכל קודם שקיים חובת הבדלה כדי להתחייב לחזור ולהתפלל, וזה א"ש טפי לפי מה שנתבאר דעיקר הדין שאין איסור אכילה קודם הבדלה בתפילה אלא קודם הבדלה על הכוס, דלפ"ז באמת יוצא שכל הקפידא באכילה במקרה שטעה בזו ובזו הוא רק מצד מה שאכל קודם הבדלה על הכוס אבל מה שאכל קודם הבדלה שבתפילה אינו מעלה ואינו מוריד והטעות בתפילה היא רק מצד שהחסיר נוסח [ומ"מ גם לפי הנד שיש איסור גם אכילה קודם הבדלה שבתפילה אחר שהבדיל על הכוס לא קשיא כולי האי די"ל דזעין שיהיה טעות בנוסח התפילה בנוסף לטעות האכילה קודם הבדלה, ומאידך גם הראיה גופא יש מקום לדחות דדוחק גדול דמ"מ צע"י שיאכל גם קודם הבדלה שבתפילה וגם קודם הבדלה שעל הכוס, אלא דלא משמע מן הענין שזו הטעות המדוברת כאן לענין התפילה אלא דהטעות בתפילה היא בנוסח התפילה שהשמיט הבדלה מנוסח התפילה].

ויש להוסיף עוד דמי שהבדיל על הכוס ואכל והתפלל אין בתפילה זו מצד קנס כלל ובזה לא מיבעיא לפי הצד שאין איסור אכילה קודם הבדלה על התפילה אלא גם לפי הצד שיש איסור כזה מ"מ חדא שמא קנסא לא שייך בזה דלא חמיר איסורא כולי האי מטעמים דלעיל וגם דלא שייך לקנוס לחזור להתפלל כשעדיין לא התפלל דקנס לא שייך בדבר שאינו משנה כלל את התוצאה כיון שהיה מחוייב להתפלל בלאו הכי.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5